

KORPÁS ZOLTÁN

I. FERDINÁND LEVELEZÉSE V. KÁROLY MELLETTI KÖVETÉVEL,
JUAN ALONSO DE GÁMIZZAL
(1542–1556)

II. közlemény¹
1545–1556.

24.

I. Ferdinánd császár melletti követeihez, Pedro Lasso de Castillához
és Juan Alonso Gámizhoz.
Nürnberg, 1545. március 8.

Március 2-án elindult Prágából. Rendkívül rossz néven és felháborodva vette azt a választ, amit a császár adott a négy birodalmi körzet kapcsán. Másolatban megküldi a császárral kötött egyezményét és tiltakozik amiatt, hogy a körzetek azt állítják, hogy nem jár a 311.000 forint Ferdinándnak. A császárnak nem áll jogában, hogy ezt a pénzt tőle elvegye. Az egyezmény szerint Ferdinándot illeti meg a birodalmi segély által megajánlott 311.000 forint és a császár köteles kifizetni, akár más körzetekből is. A saját rendkívül nagy nehézségeinek tudatában és az égető ügyek mellett elvárja, hogy ha a birodalmi segélyt nem fizetik meg időben és másképp nem tudja a császár megoldani, akkor saját pénzéből fizesse ki őt. Ő erre a pénzösszegre már előre hitelt is felvett, hiszen a négy körzetnek két hónapon belül fizetnie kell. Az idő letelt és a követek és a császár felmérhetik, hogy a hitelezők Ferdinándba vetett bizalma csökkent és ami még rosszabb, a jövőben a hitelek felvétele nehezebbé és sokkal drágábbá válik számára. Ha ez a hitelügylet kudarcot vall, akkor lehetetlennek találja, hogy Prágából a birodalmi gyűlésre menjen, hogy a császárral találkozzon, hiszen sehonnan sem lesz pénze, hogy az itteni ügyeket rendben hagyja és ezek távollétében nem fognak megoldódni. Csodálkozik azon is, hogy Granvelle letagadta a császárral kötött egyezményt. Ha Wormsba érkezik, akkor személyesen tárgyalja meg Granvellel és onnan ír majd a császárnak is. Szóban tájékoztassák a

---

¹ Jelen közlemény első részét lásd a Fons előző számában.

császárt, Mária királynét és a császári gyóntatót e levél tartalmáról. Utasítja a követeket, hogy a császárral engedélyeztessék, hogy 22.000 dukát értékű hitelt felvegyen. A császár utasítása szerint elküldi az emberét, hogy Trientben tárgyaljon Diego Hurtado de Mendozával, illetve már kiadta a tiltást, hogy a katonák Franciaország felé vonuljanak. A portugál király levelére Wormsból fog válaszolni. Arról, amit Pedro Lasso de Castilla írt Ferdinánd gyermekeiről és udvaruk helyzetéről, Wormsba érkezését követően hoz döntést róluk.

Don Fernando por la gracia de Dios Rey de Romanos,
de Hungria y de Bohemia etc.

Noble don Pero Lasso de Castilla y licenciado Gamiz amados nuestros, el dia que partimos de Praga que fue el segundo deste recebimos en el camino vuestro despacho de XXII del passado y huvimos harto desplacer con el specialmente con la respuesta que el emperador mi señor os dio a los dichos quatro circulos² para lo qual como aveys entendido por la copia que alla enbiamos del concierto hecho entre Su Magestad y mi no tienen ninguna razon y por el los dichos circulos no valiendo mas de CCCXI mil florines como no lo valen ni a un tantos con mucho, son nuestros y Su Magestad no nos los puede quitar y no solamente estos pero dichos que a el recuperaron es obligado a cumplimos lo que faltare para los CCCXI mil florines que avemos de aver segun el concierto que entre nosotros hubo, el qual fue que yo huviessse de aver de la ayuda del imperio los dichos CCCXI mil florines y Su Magestad nos los deve hazer pagar y cumplir en los otros circulos ya que estos no bastan ni llegan a ellos y no deve dezir que lo hilamos delgado con el pues con mas causa podriamos alegar que el lo haze conmigo sera y esterilmente pues fuera justo y razonable y a que no tuvieramos para esto el derecho que tenemos que consideradas nuestras grandes necesidades y cosas arduas e importantes que proveer nos ayudara para ellas de sus propios dineros aunque no huviera precedido ni yntervenido esta ayuda del ymperio para el efecto dela qual sabe lo que valia y hizo nuestra diligencia y solicitud y que sin ella nunca Su Magestad sacara ny pudiera aver nada de cuya causa sola aunque faltassen todas las otras que ay nos los avia de conceder, pero ya que esta subasta baste y valganos la razon y derecho que

---

2 Reichskreis, birodalmi körzet — I. Miksa császár 1500. évi reformját követően felállított, közös védekezésre és adószedésre szolgáló alapegységek. A tárgyalat korban összesen 10 körzet létezett.

tenemos y tendiendo los por ciertos avemos tomado a cambio lo que delos dichos cuatro circulos restava a pagar dentro de dos meses a lo mas largo y dado para ello nuestra fe y palabra y juntamente fiadores que lo paguen de su bolsa passado el termino y si huviesse falta podeys considerar en quanta caeria nuestra fe y credito assi con los mercaderes como con los fiadores y con quanta difficultad y trabajo podriamos de aqui allende hallar dineros sy agora no cumpliessemos con ellos y si no huvieramos hecho este cambio fuera ympossible que pudieramos salir al presente de Praga para venir a la dieta como Su Magestad nos enbio a mandar pues no teniamos de donde aver tan presto dineros para dexar proveydas las cosas que en nuestra ausiencia no podian quedar sin bastante provision assi mesmo nos maravillamos de Granvela que aya podido negar lo que en el dicho concierto se contiene sabiendo ser verdad lo que dezimos y luego que llegemos a Bormes³ que sera el viernes que viene plaziendo a dios hablaremos con el en la materia y de ally scrivimos a Su Magestad sobre ello si caso fuere que en este medio tiempo no nos ayayis scritto mejor resolucion y respuesta con lo que el confessor huviere hecho la qual speramos cada ora y a la causa no scrivimos agora a Su Magestad en ello pero sera bien que aviendo oportunidad le ynformareys de lo que aqui dezimos y le torneys a hazer gran ynstancia para que nos los dexe pues son nuestros como esta dicho y lo mesmo hareys a cerca de la serenissima reyna nuestra hermana y del confessor⁴.

Assi mesmo porneys diligencia que nos conceda la licencia que le supplicamos para la venta de los XXII mil ducados por la necessidad que dello ay como ya esta dicho.

Quanto a la persona que Su Magestad manda que enbiamos a Trento⁵ a juntarse con don Diego de Mendoça⁶ para lo del concilio la mandaremos despachar lo mas presto que ser pueda y la prohibicion de los soldados que salian para Francia estava ya hecha antes que viniesse vuestra carta.

Las cartas del rey de Portugal⁷ hemos recebido y desde Bormes daremos respuesta a ellas por agora no ay lugar.

Quanto a lo que vos don Pero Lasso nos scrivis a cerca de mis hijos y del estado de la casa en llegando a Bormes miraremos lo que se ha de hazer en todo y nos

---

3 Worms.

4 Feltehetően Domingo de Soto (1494–1570).

5 Trient.

6 Diego Hurtado de Mendoza (1505–1575). V. Károly követe a trienti zsinaton.

7 III. János (1521–1557).

determinaremos en ello pues ya antes no puede ser y os agradecemos lo que antes y agora nos aveys scritto de Nurenberg⁸ VIII de março 1545.

El rey

Juan de Castillejo

Verso

Al noble don Pero Lasso de Castilla nuestro cavallerizo mayor y al licenciado Juan Alonso de Gamiz ambos de nuestro consejo amados nuestros acerca de la Magestad Cesarea.

+1545

Del rey mi señor de VIII de março de Nurimberg.

Jelzete: AGS, Estado Alemania, leg. 641bis. fol. 37.

25.

**I. Ferdinánd császár melletti követeihez, Pedro Lasso de Castillához
és Juan Alonso Gámizhoz.**

Worms, 1545. április 17.

Nem érkezett még meg a 22.000 escudo hitel felvételére az engedély. Mivel a császár megígérte neki, ő már alá is írta a hitelszerződést. Sürgeti a követeket, hogy dolgozzanak a pénz megszerzésén.

Jelzete: AGS, Estado Alemania, leg. 641bis. fol. 39.

---

⁸ Nürnberg.

26.

**I. Ferdinánd császár melletti követeihez, Pedro Lasso de Castillához
és Juan Alonso Gámizhoz.**

Worms, 1545. április 28.

Továbbra sincs semmilyen eredmény a 22.000 escudo ügyében, sürgeti, hogy a követek intézkedjenek.

„Álvaro de Sande tábornester és Altenpaig komisszárius értesítését útközben kaptam meg. Ők a spanyol gyalogsággal vannak és jelezték, ahogy partra szállnak, szükséges a zsoldhátralékuk megfizetése, illetve ki kell fizetni a plussz összegeket (ventaja), amelyből ahol átvonulnak, élelmet tudnak venni. Miután ideértek, ne legyen lehetőségük senkinek sem kárt okozni. Ezt nem lehetne kivédeni, ha nem fizetik ki őket, hiszen az a két havi zsold, amit induláskor megkaptak, azzal ugyan felruházták és felkészítették őket, de már rég elfogyott. Ha pénz nélkül vonulnak, nem tudnak megélni. Igazuk van ebben és erről az ügyről már írtam a császárnak Flandriába, kérve őt, hogy fizesse meg az említett zsoldot, olyan formában, hogy amire ők Bécsbe érkeznek, már ott találják a pénzt...”⁹

Jelzete: AGS, Estado Alemania, leg. 641bis. fol. 40.

27.

**I. Ferdinánd császár melletti követeihez, Pedro Lasso de Castillához
és Juan Alonso Gámizhoz.**

Worms, 1545. május 8.

„A nápolyi 22.000 dukát felvételére szóló engedélyt, és amit a császár az ügyben a nápolyi alkirálynak írt megkaptuk és elégedettek vagyunk vele. Ez ügyen többet már nem kell tenni.”¹⁰

---

⁹ „El maestro de campo don Alvaro de Sande y el comisario Altenpaig que van con la infanteria española nos han scritto del camino que es muy necesario darse una paga a la gente al embarcar que se les deve y aun de ventaja para que puedan por donde passaren pagar lo que comieren y despues de llegados abaxo y no aya lugar de hazer ningun desorden ni agarvio a nadie que no se podra escusar no siendo pagados porque por averse vestido y adereçado con las dos pagas que les dieron van ya sin dineros y sin ellos no pueden vivir en lo qual tienen razon y a la causa scrivimos a su majestad en Flandes supplicandole mande luego proveer la dicha paga de manera que la hallen en Viena quando alla llegaren...”

Nem tudja, hogy miként oldódik meg a Bécs felé tartó spanyol gyalogság zsoldja. Sande újból írt, hogy lássák el seregét. Ferdinánd továbbítja a tábornester levelét a császár számára. Kérelmezi, hogy a császár fizesse ki a zsoldot.

„Rendkívül fontos lenne (Sande serege és a megígért pénz), leginkább most, amikor a határokon törökök állomásoznak és fontos lenne, hogy (a spanyolokat) harcba vethessék ellenük. Ha (a törökök) Eger ostromát tervezik, mint ahogy attól tartani lehet, (a spanyolok) megsegíthetnék (a várost). (Ferdinánd) attól fél, hogy a zsoldhiány következtében e feladatokat elhanyagolják. (A nyújtott segítség) által a magyarokban és a mi tartományainkban növekedne Császári Ófelségébe vetett remény és jó vélemény, látva, hogy saját embereivel és saját költségén védelmezi őket. Ez ügyben írtam Granvelle úrnak és Ófelségének is.”¹¹

Jelzete: AGS, Estado Alemania, leg. 641bis. fol. 41.

28.

I. Ferdinánd császár melletti követeihez, Pedro Lasso de Castellához és Juan Alonso Gámizhoz.

Prága, 1545. augusztus 18.

Miután Wormsból a császárral való találkozást követően visszaindult Prágába, útközben fiával egyetemben betegek lettek. Prágában a feleségét meggyógyultan találta. Megkapta Gámiz levelét, amiben a követ beszámolt arról, hogy a császár és I. Ferdinánd fia egyaránt jól vannak. A magyar, cseh és az örökös tartományok rendjei számára küldendő császári levél tartalmilag megfelelő. Amennyiben V. Károly Wormsból való távozását követően mégsem küldte volna el, akkor Gámiz tegyen meg mindent, hogy a levelek útnak induljanak.

Még Wormsban tárgyalt a császárral, hogy néhány itáliai fejedelem támogatását kéri Bécs megerősítésére. A császár álláspontja szerint ez nem szerencsés, mert

---

10 „La licencia para la venta de los 22.000 ducados de Napoles y la causa que su majestad juntamente scrive al visorrey sobrello avemos recebido y nos parece que viene muy bien y assi no ay mas que dezir cerca dellos.”

11 „...es muy necesario mayormente agora que ay turcos en los confines y sera menester oponerseles a lo que quisieren emprender y yendo a cercar a Agria como se teme que la cerraran puedan yrta a socorrer y no lo dexen de hazer por falta de paga, con lo qual crecera la opinion y esperanza que de su majestad tienen los hungaros y los de nuestras provincias viendo que su gente y a su costa los defiende y ampara y sobrello scrive tambien mossio de Granvela a su majestad...”

8–10.000 dukátnál többet nem fognak adni, ami viszont mindkettőjük számára presztízsveszteséget jelenthet. A válasz kapcsán, amit ez ügyben Granvelle adott Salm grófnak és Ferdinánd képviselőinek — miszerint a császár más úton akar eredményt elérni az említett fejedelmeknél —, Gámizt és Lasso de Castillát arra utasítja, hogy ne ellenkezzenek, ha így van. Ugyanakkor Granvellet emlékeztessék arra, hogy mennyire fontos az egész kereszténység számára Bécs megerősítése és Ferdinándnak erre nagyon kevés eszköz áll rendelkezésére. Bízunk abban, hogy a császár véleménye is megváltozik. Örömmel nyugtázták, hogy átadták levelét a császárnak, biztos abban, hogy megértő lesz.

A birodalmi gyűlés felfüggesztéséről már értesült, örül, hogy Salinas utasítása megérkezett időben s, hogy Juan de Figueroát is értesíteni tudták.

A magyarországi spanyol gyalogság tagja, Felipe de Herrera, nemcsak jól szolgálta a császárt és jó híre van, hanem 1532-ben, mielőtt még a császár Bécsig eljött volna, már Ferdinándot szolgálta és most is hasonló jó cselekedeteket végzett. Ferdinánd támogatni akarja, mert tudomására jutott, hogy korábban Brindisiben történt zavargásokban egy kompánia spanyol gyalogos tagjaként ő is ott volt. Emiatt a császár megharagudott rá és nem hajlandó engedélyt adni, hogy megbocsátásért elébe járuljon és beszámoljon a történelekről. Ő hitelt érdemlőnek tartja don Felipe szavát és kéri Gámizt, hogy érje el a császárnál, hogy a spanyol katona a császár kezét megcsókolhassa.

Egy morva nemes szeretné az egyik fiát a császár udvarába apródként elhelyezni. Ferdinánd ezt V. Károlyhoz írt levelében támogatja és kéri Gámizt, hogy járjon el az ügyben a császárnál.

Don Fernando por la gracia de Dios Rey de Romanos,
de Hungria y de Bohemia etc.

Noble don Pero Lasso de Castilla y licenciado Gamiz amados nuestros, despues que partimos de Wormes de la presencia del emperador mi señor proseguimos nuestro camino no sin algun trabajo a causa de largura del y de los calores que tuvimos que fueron grandes hasta esta cibdad a donde llegamos con salud yo y mi hijo, a los VIII y el a los X del presente y con ella a Dios gracias hallamos a la Reyna mi muger de que huvimos el plazer y contentamiento que podeys considerar por aver estado antes harto mal dispuesta segun alla aviades entendido lo qual y la necessidad que avia de nuestra llegada aca nos hizo dar un poco de mas pressa en el

caminar, pero ya quedamos mas descansado y entendiendo en las cosas deste reyno que tenian necessidad de nuestra presencia.

La bispera de nuestra señora recibimos vuestras cartas de V deste con que holgamos mucho por saber la buena dispusicion de salud conque quedava Su Magestad y mi hijo y quanto a las letras que se avian de despachar para este reyno y el de Hungria y las otras nuestras provincias hereditables de parte de Su Magestad no se demanada en ellas segun avreys visto cosa que no sea muy justa y honesta y assi le avra parecido a moss de Granvela y al obispo su hijo¹² despues que avian visto las copias dellas y no dudamos que Su Magestad las aya mandado despachar antes de la partida de Wormes de que holgaríamos y ya que por la presencia della no se aya hecho terneys cuidado della dar en quanto se despachen y de enbirlas luego.

Estando en Wormes hablamos a Su Magestad sobre el ayuda que queríamos pedir a los potentados de Ytalia para la fortificacion de Viena que tan necessaria es y despues de muchas razones que sobre el pro y contra passamos, Su Magestad no dixo que no la pidiessemos salvo que se podra aver poca cosa porque no passaria de VIII o a X mil ducados y que seria verguença demandarla y segun la respuesta que agora ha dado moss de Granvela a lo que el conde de Salm y vosotros le propusistes cerca della sospechamos que salga de Su Magestad y que el tenga pensamiento de aprovecharse dellos dichos potentados por otra via y no este bien en esta nuestra demanda porque no sea perjuizio y estorvo para la suya y en tal caso siendo esta su voluntad por no yr contra ella aunque qualquier ayuda que por esta via nos viniera fuera muy a proposito no queremos que se pida ni procura pero no dexeys de traer todavia a la memoria de monseñor Granvela la grandissima necessidad que aquella cibdad tiene de ser fortificada y lo mucho que en ello va no solamente a my y a nuestras tierras pero a toda la xpiandad para lo qual de nuestra parte ay tan poca posibilidad como ya Su Magestad y el an entendido y si fuere possible que Su Magestad considerada la necessidad que tenemos consienta y aya por bien que la pidamos y procuremos holgaremos mucho dello y sera menester que el les scriva rogandoles por ella para que lo hagan de mejor gana y si no quisiere sera fuera aver paciencia pero desupes si algo falta huviere como no la podra dexar de aver Su Magestad no terna razon de nos poner la culpa pues ha sido sufficientemente advertido dello poco que para ello ay y viniendo a coyuntura sera bien que lo digays assi a Su Magestad.

Holgado avemos que ayays dado nuestra carta a Su Magestad y tenemos por cierto que no la avra tomado de mala parte porque allende de yr con mucha

---

12 Antoine Perrenot de Granvelle (1517–1586).

modestia y comedimiento lo que le scrivimos a Su Magestad con su gran prudencia avra entendido y conocido que tenemos mucha razon en ello y assi speramos que hara en el caso lo que desseamos y vosotros deveys estar siempre con advertencia de saber y entender todo lo que passa y se platica aquí adelante en el negocio y damos aviso dello para que lo sepamos y hagamos lo que parezca convenir.

Del recesso de la dicha dieta nos dieron aviso nuestro agentes que alla quedaron y no ay que dezir sobre ello en esta ny otra cosa sino que holgamos que el despacho que enbiamos para Salinas¹³ aya llegado a tiempo que pueda alcançar a don Juan de Figueroa¹⁴ para que lo lleve juntamente con el que alla os avia quedado.

Con la ynfanteria española esta un cavallero que se llama don Felipe de Herrera¹⁵ el qual allende de la buena informacion que del nos dan y ser criado de Su Magestad nos vino a servir en la guerra el año de 1532 antes que Su Magestad baxasse a Viena y agora ha hecho lo mesmo de cuya causa le tenemos buena voluntad y le desseamos favorecer y ayudar a nos ynformado que a causa de cierta alteracion que hubo en Brindez¹⁶ donde estava con una compañía de españoles entre su gente y la de la cibdad segun mas largamente sereys alla ynformados de su parte, Su Magestad esta enojado del y no le ha querido dar licencia que le pueda yr a besar las manos y dar quenta y descargo de sy lo quanto dessea mucho hazer y porque parece que tiene razon en lo que demanda nos hareys plazer y servicio en supplicar a Su Magestad de nuestra parte aya por bien que el dicho don Felipe pueda parecer en su presencia y besalle las manos y dar quenta y razon de sy pues tiene confianza y sera tal que Su Magestad no ternia causa de condenalle antes de dallo por absuelto y perdonalle el enojo que del tiene.

Henrique de Mezeriche¹⁷, un varon de Moravia vasallo nuestro y de tan buena parte como vos don Pero Lasso sabeys dessea mucho poner un hijo suyo por page de Su Magestad y nos ha supplicado le favorezcamos para ello cerca de lo qual scrivimos a Su Magestad supplicandole sea servido delo aceptar y en esfuerço de nuestra carta y recomendacion enbia alla el hijo, plazer y servicio nos hareys en procurar acerca de Su Magestad que el dicho page sea admitido en su servicio porque dello holgaremos mucho, de Praga XVIII de agosto de 1545.

---

13 Martín de Salinas. 1522–1539 között I. Ferdinánd követe V. Károly mellett. Juan Alonso Gámiz unokatestvére. Levelezéséről és életéről részletesen lásd: *Rodríguez Villa*, 1903–1905.

14 Nápolyi tanácsos, kasztíliai tanács tagja, római követ.

15 Vö: *Korpás*, 2008/1. 277. p.

16 Brindisi, Olaszország.

17 Beazonosítatlan személy.

Fernando

Juan de Castillejo

Lap alján más betűvel:

Memoria que en la de XXIII se scirivio al señor don Pedro Lasso en su carta lo que toca a la carta q'el rey scirivio de su mano al emperador.....¹⁸

Verso

Al noble don Pero Lasso de Castilla nuestro cavallerizo mayor y al licenciado Juan Alonso de Gamiz ambos de nuestro consejo amados nuestros acerca de la Magestad Cesarea.

+1545

Del rey de Praga a 18 de agosto.

Jelzete: AGS, Estado Alemania, leg. 641bis. fol. 44.

29.

I. Ferdinánd császár melletti követeihez, Pedro Lasso de Castillához és Juan Alonso Gámizhoz. Prága, 1545. szeptember 11.

Megkapta korábbi leveleiket és örömmel olvasta, hogy a császár egészségesen megérkezett s, hogy Ferdinánd fia is egészséges. Nem tartja elfogadhatónak, hogy a toledói érseki széket a császár Ferdinánd Károly nevű fiának szánja. Ez ügyben már írt Károlynak és Magyarországi (Habsburg) Máriának egyaránt, amiben ő rosszalását fejezte ki és visszautasította a felajánlást. Elutasításának oka elsősorban az, hogy egy ötéves gyermek vállalra ilyen jelentős és nagy egyházkerület irányításának terhét nem lehet helyezni. Bármennyire is gazdag az érsekség, ha elfogadja, akkor a lelkiismerete ellen tenne és azt mondanák rá, hogy csak kapzsiságból tette. Főleg akkor tartja ezt veszélyesnek, amikor arra törekednek, hogy az egyházat megreformálják. Ha több és idősebb fiai lennének a jelenlegi hármon kívül, akkor megfontolná a primátusi szék elfogadását a legrátermettebb részére, de a jelenlegi formában nem.

---

¹⁸ Másfél sor titkosírással.

Ugyanakkor, ha a császár e szék felajánlásával akarja őt segíteni, akkor szívesen látná azt, hogy a császár válasszon ki egy rátermett személyt, aki egy kijelölt összeggel évenként támogatná Bécs megerősítését és karbantartását.

Örül annak, hogy Granvelle már jobban van. Túl sokat késtek a cseh és a magyar rendeknek szánt levelek, már nem tudja hasznát látni, így a követek ne is erőltessék a császárnál.

Augusztus 29-ei levelében sürgette a követeket, hogy érvék el a császárnál, a magyarországi spanyol gyalogság időbeni fizetését. Ha ez elmarad, akkor a zsoldosok megszegik parancsait és kárt okoznak. Újból sürgeti, hogy a császár fizesse a zsoldot, hiszen azért is küldte őket, hogy Ferdinándot szolgálják és birtokait megvédjék az ellenségtől. Ennek ellenére kárt is okoznak, ahogy az elmúlt napokban a Nyitrába küldött öt kompánia is tette. Rendezetlen vonulásuk során nagyon sokan panaszkodtak rájuk. Feltehetően nem ez volt az első károkozásuk, hiszen augusztus végéig sem rendezte a császár a zsoldhátralékot. A spanyolok már a zsoldfizetőmesterüket is elküldték hozzá, hiszen nincs már semmilyenük, hogy élelmezzék magukat és a zsoldhiány miatt kényszerülnek fosztogatni. Hasonló módon sürgeti Ferdinánd, hogy Luis Pérez de Vargas és a vele érkezett négy kapitány és két zászlótartó zsoldhátralékát is rendezzék. Eddig ő fizette őket, de most már nem tudja, mivel a spanyol gyalogság zsoldjának egyharmad részét neki kell előteremtenie.

A cseh diéta elvárásának megfelelően zárult. Egy elveszettnek tűnt oklevél megtalálását követően a rendek elfogadták, hogy Ferdinánd utódjai örököljék a trónt, anélkül, hogy meg kellene őket választani. Más, egyedi ügyek miatt a török elleni támogatás nem került napirendre. 10–12 napon belül Bécsbe megy.

A vadászatra szánt lovak, amelyet Pedro Lasso rendelt Ferdinánd fia számára, rosszak, sőt még saját maga számára sem talált megfelelőt. Ha talál megfelelőt megküldi, de Pedro Lasso is keressen arrafelé lovakat.

Don Fernando por la gracia de Dios Rey de Romanos,
de Hungría y de Bohemia etc.

Noble don Pero Lasso de Castilla y licenciado Gamiz amados nuestros, vuestras cartas de XXIII, XXVII y XXX del pasado hemos recibido y holgado de entender que el emperador mi señor avia llegado alla con salud y que quedava con ella y mi hijo assi mesmo lo que dezis averse escrito de España que Su Majestad proveeria el arçobispado de Toledo en uno de mis hijos segun alla se platicava y que os parece lo

devemos procurar para mi hijo Carlos¹⁹ scriviendo a Su Magestad y a la serenissima reyna mi hermana sobre ello cosa es de que no solamente no tomamos gusto pero que no lo aceptaríamos aunque Su Magestad nos lo hagasse e ymportunase con gran ynstancia lo hiziessemos por muchas causas que para ello ay y la principal es la de la conciencia que no podia dexar de quedar muy cargada tomando sobre ella tan gran carga como seria poner en cabeça de un minimo de cinco años un arçobispado tan grande como aquel y cargalle acuestas tantos millares de animos sin podellas ny sabellas govarnar cuya cuenta seria despues muy mala de dar y no menos de la renta de que ally se huviesse de manera que Su Magestad que lo diesse y yo que lo pidiesse y mi hijo que ygnorantemente lo recibiesse nos yriamos a donde dios sabe y dexada esta que es bastante aparta y a que la quisiessemos postponer lo que no haremos quedava el dicho de las gentes y mal nombre que a la causa cobraríamos pues por fuera se avia de dezir que por sola avaricia y codicia lo aviamos procurado no nos contentando con los reynos y señorios que dios nos ha dado siendo tantos lo qual en todo tiempo seria muy odioso y escandaloso y mucho mas en este en que andamos procurando la reformation de la Yglesia de que tanta necessidad ay por lo qual y otras muchas causas que ay para ello estamos determinado no solamente no poner en peligro mi alma y la de mi hijo pero tampoco de no cobrar mal nombre por su causa ni de ninguno de los otros sino contentarnos con lo que nuestro señor nos ha dado pues es mucho lo qual si es servido de dexarnos bastara para mi y para ellos despues de mis dias y aunque al presente aya necessidades tenemos sperança en el que nos dara gracia de salir de ellas sin offensa ni de servicio suyo. Verdad es que si tuvieramos muchos hijos y alguno dellos de edad y con voluntad y devocion de ser ecclesiastico no le estorvamos su buen proposito y holgaramos dello y de aceptar para él el dicho arçobispado pero no teniendo mas de tres y pudiendo quedar tambien proveidos como quedaran plaziendo a dios no ay razon para ello y mucho menos siendo de tan tierna edad de cuya causa os mandamos que no hableys palabra en ello a Su Magestad ni a la reyna mi hermana mas de dalle parte de nuestra voluntad por lo que vos don Pedro Lasso le aveys dicho en el caso pues como dezimos aunque Su Magestad nos hiziesse ynstancia por el dicho arçobispado no lo tomaríamos quanto mas que en ser cosa tan contra conciencia y Su Magestad tan temeroso della ya que por nuestra parte se pidiesse no lo concederia como la reyna mi hermana prudentemente os dixo pero sy por caso Su Magestad tuviera yntencion de nos ayudar por esta via y proveyendo el arçobispado en persona digna como lo hara le señalara alguna suma de dineros con que nos acudiera cada año para la fortificacion y

---

19 Károly (1540–1590), I. Ferdinánd és Anna tizenkettedik gyermeke, a későbbi II. Ferdinánd császár édesapja.

reparos de Viena y de otras partes esto bien lo aceptamos sin ningun scrupulo de conciencia viendo para cosa tan necessaria lo que Su Serenidad os comunico.....²⁰ para uno de mis hijos siendo cosa a proposito y Su Magestad servido della en tal caso haremos lo que mandare y ordenare como padre y señor de todos y assi speramos terna el cuydado de los que tiene dellos suyos propios y lo mesmo la reyna mi hermana.

Plazer nos haveys hecho con las nuevas que nos scrivis de lo que por alla passa lo qual os mandamos hagays siempre copiosamente y a nos pesado mucho de la yndispusicion que a Granvela le avia venido y plazenos que quedasse ya con mejoría.

Pues las cartas que se avian de enbiar para este reyno y el de Hungria y las otras provincias han sido mudadas de manera que os parece seran de poco provecho no procureys mas dellas que bien se podran escusar.

Por la ultima de XXIX del passado os scrivimos que hiziesseis ynstancia a Su Magestad para que mandasse proveer siempre con tiempo la paga de la ynfanteria española que esta en Hungria porque por falta dello no dexassen de servir en lo que se les mandasse y hiziesen algunos desordenes en nuestro servicio y daño de nuestros subditos y lo mesmo os encargamos y mandamos que hagays agora porque a faltar la dicha paga segun la necessidad que los soldados tienen no podran dexar de hazer agravios y vexaciones a nuestros subditos y tierras y aviendo los enbiado Su Majestad para que nos sirvan y y deffiendan la tierra de los enemigos la destruiran ellos mesmos y yo quedare agraviado y deservido como en parte de pocos dias aca ha acaecido que aviendo enbiado cinco vanderas a Nitria²¹ por cierta ocasion necessaria se han avido muy desordenadamente y nos han venido muy malas queexas dellos y parece que tomavan ya ocasion para ello por estar casi al cabo el mes de agosto que agora se les deve el qual si Su Magestad no ha mandado proveer le supplicareys con gran ynstancia mande enbiar sin ninguna dilacion porque ya nos han enbiado aqui al contador a dar priessa por el diziendo que no tienen conque poder bivir y que faltando la paga no pueden dexar de hazer desordenes assi mesmo le hareys ynstancia por lo que tambien se os scrivio de la paga de Luis Perez de Vargas²² que sabemos passa harta necessidad y es razon de ser socorrido pues lo sirve y merece y tambien por lo de los quatro capitanes y dos alferезes que con el vinieron que hasta agora avemos entretenido y de aqui

---

²⁰ Másfél sor titkosírás.

²¹ Nyitra.

²² Luis Pérez de Vargas, spanyol tábornester. Álvaro de Sandéval közösen irányították a császár kíséretet adó 4.000 fős spanyol gyalogságot. Bernardo de Aldana alatta szolgált. Vö.: *Korpás*, 2008/1. 285. p.

adellante no sera possible estando como esta a nuestro cargo la tercia parte de la paga de la gente.

La dieta deste reyno es ya acabada y muy bien y a nuestro proposito a dios gracias y quedan todos mis hijos y hijas y los que de nosotros descendieren por herederos de el, sin aver necessidad de ser elegidos de aqui adelante por virtud de un privilegio que se hallo que contiene asy el qual se callo o se escondio al tiempo de nuestra election y agora se ha hallado y nos han restituido la scritura que les aviamos dado entonces que aquella avia sido hecha de su buena voluntad y no de obligacion, en la ayuda contra el turco no se ha podido entender en esta dieta porque fue puesta por negocios particulares de que tambien nos ha venido provecho quedamos al presente entendiendo en algunos y acabados nos partiremos para Viena lo qual speramos que sera con ayuda de dios dentro de X o XII dias.

Las haras y cavallos de caça que vos don Pero Lasso demandays para mi hijo son malos de aver aca como vos bien sabeys que aun para nuestra persona no se han hallado sy acaso se hallaren os los mandaremos enbiar pero no dexeis buscarlos por alla que sera cosa mas segura. Praga XI de septiembre 1545.

El Rey

Juan de Castillejo

Lap oldalán, függőleges tájolásban:

+1545

Del rey de Praga XI de Septiembre.

Jelzete: AGS, Estado Alemania, leg. 641bis. fol. 45.

30.

I. Ferdinánd császár melletti követeihez, Pedro Lasso de Castillához és Juan Alonso Gámizhoz.

Prága, 1545. szeptember 21.

Megkapta a magyar és cseh rendeknek szánt császári levelet és továbbította a két királyságba.

Jelzete: AGS, Estado Alemania, leg. 641bis. fol. 47.

31.

**I. Ferdinánd császár melletti követeihez, Pedro Lasso de Castillához
és Juan Alonso Gámizhoz.**

Prága, 1545. szeptember 29.

„Örömmel vettük, hogy Őfelsége megfelelőnek találta az egyezséget, amit don Claudio Manriquevel kötött a spanyol katonák zsoldjának másik feléről...”,²³ ennek megfelelően teljesül a zsoldhátralék kifizetése.

„Látva, hogy Őfelsége akaratával ellentétes, hogy az itáliai fejedelmeket felszólítsuk Bécs megerősítésének segélyezésére, és ne tegyünk olyat akarata ellen, ami nem megfelelő, írtunk Filippo Tomiellinek, akit e célból már utasítottunk, hogy semmilyen körülmény között ne tegyen ilyen jellegű javaslatot, vagy kérést...”²⁴

Megkapta a császár Luis Perez de Vargasról, a többi kapitányról és zászlótartóról szóló levelét. Vargas és a többiek személye Bécs falainak megerősítésében rendkívül fontos, ezért sürgeti, hogy a császár hagyja őket Ferdinánd szolgálatában. Ugyanakkor Vargas kérelmezi a Cremonai Kapitányság megürült székét. Ferdinánd támogatja a császárnál ilyen irányú kérelmét.

Jelzete: AGS, Estado Alemania, leg. 641bis. fol. 48.

32.

**I. Ferdinánd császár melletti követeihez, Pedro Lasso de Castillához
és Juan Alonso Gámizhoz.**

Bécs, 1545. november 9.

A magyarországi spanyolok zsoldja még nem érkezett meg és augusztus hónappal együtt már négyhavi elmaradásban vannak. Fontos, hogy elejét vegyék a további károkozásnak és fosztogatásnak a Magyar Királyság területén. Megérkeztek a tercio

---

23 „Hemos holgado que su majestad aya tenido por bueno el concierto que con don Claudio Manrique tomamos sobre la otra parte de la paga de los soldados españoles...”

24 „visto que la voluntad de Su Majestad no es que demandemos el ayuda para la fortificacion de Viena a los potentados de Italia por no hazer cosa contra ella como no es razon hemos luego scritto al Philipo Torniel a quien ya aviamos enbiado las cartas para ello que en ninguna manera haga dellas ni la proponre ni demande...”

zsoldfizetőmesterei és mennek tovább Augsburgba, hogy a császárral személyesen rendezzék a zsoldkérdést.

Jelzete: AGS, Estado Alemania, leg. 641bis. fol. 50.

33.

**I. Ferdinánd császár melletti követeihez, Pedro Lasso de Castellához
és Juan Alonso Gámizhoz.**

Bécs, 1545. november 31.

Továbbra is sürgeti, hogy a követek érvéig el a császárnál, hogy fizesse ki a magyarországi spanyol katonák zsoldját. A császár és Ferdinánd közös isztambuli követe hozzá tart a francia király isztambuli követével egyetemben.²⁵ Nem tudni, hogy milyen hírt hoznak, a közös követük elmegy a császárhoz is, hogy majd személyesen is beszámoljon.²⁶

Jelzete: AGS, Estado Alemania, leg. 641bis. fol. 52.

34.

**I. Ferdinánd császár melletti követeihez, Pedro Lasso de Castellához
és Juan Alonso Gámizhoz.**

Bécs, 1545. december 11.

A zsold továbbra sem lett kifizetve, Ferdinánd sürgeti, hogy a követek oldják meg a kérdést. A törökök elfoglaltak két kastélyt — állításuk szerint olyan várakat foglaltak el, amelynek rabló urai kárt okoztak számukra és nem tekintik ők ezt a fegyverszünet megsértésének. A várak nem Ferdinánd birtokában lévő királyi várak,

---

25 Gerhard Veltwyck és Monluc francia követ portai követjárásról, az 1545. november 10-én aláírt 18 hónapos fegyverszünetről lásd: *Bárdossy László: Magyar politika a mohácsi vész után.* Bp., 1943. 291–295. p.

26 „Despues de scrita esta nos es llegado un mensagero de los embaxadores de su majestad y nuestros que aviamos enviado al turco con el qual nos han scrito y ellos y el del rey de Francia que viene en su compañia seran aqui presto y porque scrivimos a su majestad lo que vereys por la copia desta carta seria dello que traen no ay que dicho en esta sino que el mesmo mensagero va alla su majestad porque el lo desseava y lleva este despacho...”

hanem egyes alattvalóié voltak. Ferdinánd nem tartja jogosnak a török foglalásait, de véleménye szerint lepleznie kell valós érzelmeit.

„A vár, amely ellen a spanyol katonák az elmúlt napokban megindultak, nem Erdélyben található, hanem Csehország felé, a törököktől messze eső területen, ahonnan nincs semmilyen hír velük kapcsolatosan. A terület egy korábbi, lázadó vazallusunké volt, akit Podmaniczkynek hívnak... rendkívül bántónak találja a császárnak a spanyolok zsoldja kapcsán adott választát, ami kapcsán nincs igaza.”²⁷

Jelzete: AGS, Estado Alemania, leg. 641bis. fol. 53.

35.

I. Ferdinánd császár melletti követeihez, Pedro Lasso de Castillához és Juan Alonso Gámizhoz.

Bécs, 1545. december 13.

Megkapta levelüket és kéri, hogy a császár határozott válasza ellenére tegyenek még kísérletet, hogy teljesítse azt, amit 21-én írt levelében kért. Hangsúlyozza kérése jogosságát és hogy a spanyol gyalogság nagyon nagy kárt okoz a magyar birtokain és bármikor fel is lázadhatnak. Ha továbbra sem hajlandó a császár álláspontján változtatni, akkor írjanak a bajor hercegnek, hogy a császárnak adott hiteltből befolyt pénz egy részét kölcsönözze Ferdinánd számára. Nem ad sok esélyt arra, hogy a császár ehhez hozzájáruljon, illetve, hogy ebből a megoldásból eredmény lesz.

Hívják fel a császár figyelmét, hogy a bajorok 50.000 forintjából egy nagyobb részt a herceg már odaadott Brunswick hercegének és más uraknak a liga költségére. Így nem marad csak pár ezer a zsold kifizetésére, ami messze nem elég. Kéri, hogy nézzen annak is utána a császár, hogy milyen forrásból fizetik ki a spanyolok zsoldjának az egyezményük szerint a császárra eső két harmadát.

A spanyol gyalogságnak Iñigo de Peralta császári mustramester megtartotta a mustrát. Rendkívül sok katona hiányzott közülük és Peralta jó pár hiányosságot is feltárt. Kéri, hogy a császár járuljon hozzá, hogy utasíthassa Álvaro de Sandet és a

²⁷ „el castillo sobre que avyan ido los españoles los dias passados no es en Transilvania sino a la parte de Bohemia muy remota de los turcos y donde no tienen ynteligencia ninguna y era de un vasallo nuestro rebelde que se llama Podmanizque de manera que no fue aquella causa porque se movieron sino esotra a que alegan..... ha nos pesado en extremo de la respuesta de su majestad acerca de la paga de los españoles en lo qual no tiene razon...”

spanyol tercio többi tisztjét, hogy engedelmeskedjenek parancsainak. Így nem fér kétség hozzá, hogy megtudják a csapat valós létszámát, úgy tudja, hogy jelenleg sokkal kevesebb, mint amit a mustra során felvettek.

A kompániák száma ennyire kevés emberhez túl sok és javallott lenne közülük párat megszüntetni, hogy a visszaéléseket elkerüljék, illetve a túl sok tiszt számát csökkentsék. Hasonló módon feleslegesnek tartja a lovaskompániát, hiszen egyrészt sok, ráadásul Magyarországon olcsóbb a lovasság, másrészt ugyan nincsenek többen, mint ötvenen, de több mint nyolcvan lovassal szerepeltek a mustrán. A többi tisztből, a zsoldmesterekből, a kommiszáriusból és a táborig mustramesterből is elég egy-egy. Ezek közül sokat úgy neveztek ki, hogy erről a császár nem értesült. Bizik benne, hogy a császár közben már intézkedett a zsold felől, ő mindenesetre biztosítja a császárt, hogy megfelelő emberekkel újabb mustrát tart, hogy rendet rakjanak a tercióban.

Don Fernando por la gracia de Dios Rey de Romanos,
de Hungria y de Bohemia etc.

Noble don Pero Lasso de Castilla y licenciado Gamiz amados nuestros, a XI del presente os scrivimos en respuesta de vuestras cartas de XI, XXIII y XXIX del passado y dimos aviso de lo que aca ocurria como avreis visto y la causa porque al presente se scrive esta es para encargaros y mandaros quan encaradamente podemos que no obstante la resoluta respuesta que el emperador mi señor os dio cerca de la paga de la ynfanteria española pongays ultimo de diligencia acerca de Su Magestad para que condescienda en lo que por la de XXI del passado le enbiamos a supplicar pues es cosa justa y honesta y Su Magestad no terna razon de negarla assi por ser obligado a la paga de la dicha ynfanteria como por obviar y remediar la necesidad y trabajo en que se halla y es peligro y daño que a mis tierras puede estar acaeciendo alguna alteracion la qual si presto no se remedia tenemos por cierto no dexara de aver de que a los soldados tambien alcançara de necesidad buena parte y no queriendo con todo esto concedello sino que todavia se atenga a lo que os dixo del emprestido de Baviera trabajad como os esta escrito que Su Magestad scriva al duque rogandole nos enpreste parte de aquellos dineros lo qual no dudamos que haga por su ruego siendo como son suyos lo que por el nuestro no speramos y sy tampoco quisiere venir en esto a lo menos procurad una carta para que con ella podamos hazer la diligencia con el duque aunque no creemos que por

esta via se saque fruto y no lo ponemos aqui porque pensemos que a de ser remedio no lo procurareys sino estando ya desconfiados de todos los otros.

Advertireis a Su Magestad que aviendosse dado de los L U²⁸ florines de Baviera un buen numero al duque de Branswich²⁹ y a otras personas y gastos de la liga segun el duque de Baviera³⁰ le ha scrito deviendo a Su Magestad a esta ynfanteria casi tres pagas en fin deste mes no llegaran algunos millares a pagarlas y aunque estuviesse toda la suma entera sobraria poco y a la causa supplicamos a Su Magestad no solamente mande proveer lo que de presente se deve, pero piense y ordene de donde sea pagada de aqui adelante de dos terceras partes que le tocan como Su Magestad nos ha prometido de hazer que dela nuestra no avra falta ninguna con toda nuestra pobreza y necessidad en lo qual porneis mucha diligencia y hareys la ynstnacia posible pues veys lo mucho que nos va.

Assi mesmo direys a Su Magestad que porque avemos entendido que se tomo la muestra por Yñigo de Peralta³¹ falta harta gente y que ha avido alguna negligencia en esta postrera Su Magestad nos comenda que la mandemos tomar a las personas que nos parecen sufficientes para ello enbiando a mandar al maestre de campo don Alvaro de Sande³² y a los capitanes y officiales de la dicha ynfanteria que cumplan y obedescan en el caso lo que de nuestra parte les fuere ordenado y no dudamos que se seguira mucho provecho dello a Su Magestad y a mi y se podra saber el numero cierto que ay de soldados que segun somos ynformado son harto menos de los que se dieron de muestra.

Las compañías de la dicha ynfanteria para la poca gente que ay a nuestro parecer son muchos y siendo Su Magestad servido seria bien con sumir algunas dellas y escusar se ya parte del fraude que anda en el dar delas muestras mientra menos huviesse que lo procurassen allende de ahorrar de tantos capitanes, alferezes y sargentos como ay demasiados. Tambien nos parece ser muy superflua y sin provecho la compañía de los cavallos porque allende que aca ay abundancia dellos y en menor precio harto que estos a lo que entendemos se dan tan buena manera que no llegando a cinquenta suben a ochenta y mas el dia de la muestra y a Su Magestad podria muy bien passar sin ellos ay assi mesmo dos sargentos mayores bastando uno aunque el numero de los soldados fuesse mayor y un veedor, un contador, un pagador, un comissario y un auditor del campo compartidos harto largos

---

28 50.000 forint.

29 V. Henrik, Brunswick hercege (1514–1568).

30 Wittelsbach IV. Vilmos bajor hercege (1493–1550).

31 *Korpás*, 2008/1. 242–243 és 285. p.

32 *Korpás*, 2008/1. és *Korpás*, 2008/2.

pu diendosse escusar algunos dellos, los quales fueron puestos en aquellos oficios por descargar con ellos y gratificallos a costa de Su Magestad por ventura sin que el lo supiesse ni quisiesse de lo qual todo le dareys noticia para que mande proveer en ello como mas sea servido pues con zelo dello se scrive esto y si por caso Su Magestad huviere proveydo la paga en este medio tiempo entre que esto llegue a su noticia no dejaremos aca de enbiar personas abiles y assiente a tomar la muestra con toda la diligencia y recato que sea possible porque vemos que Su Magestad sera servido y holgara dello y cerca deso otras cosas ordenara que mejor le pareciere. De Viena XIII de diziembre

El Rey

Juan de Castillejo

Verso

Al noble don Pero Lasso de Castilla nuestro cavallerizo mayor y al licenciado Juan Alonso de Gamiz ambos de nuestro consejo amados nuestros acerca de la Magestad Cesarea.

1545

Del rey mi señor de XIII de diziembre, respondida a VII de enero del año siguiente.

Jelzete: AGS, Estado Alemania, leg. 641bis. fol. 54.

36.

I. Ferdinánd császár melletti követeihez, Pedro Lasso de Castillához és Juan Alonso Gámizhoz.

Bécs, 1545. december 29.

Szent Pál megtérésének napján, azaz január 25-re összehívta a magyar országgyűlést Pozsonyba. Megtárgyalják a királyság megvédéséhez szükséges dolgokat. Ugyanakkor tart attól, hogy a spanyol tercio zsoldfizetése körüli problémák kihatnak a diétára is. Elküldi Gerhard Veltwycket, hogy beszámoljon a császárnak a spanyol zsoldosok körüli problémákról, az általuk okozott károkról és a hiányzó zsold császár által történő kifizetésének szükségéről.

Jelzete: AGS, Estado Alemania, leg. 641bis. fol. 55.

37.

**I. Ferdinánd császár melletti követeihez, Pedro Lasso de Castillához
és Juan Alonso Gámizhoz.**

Bécs, 1546. január 12, Viena.

A zsoldkérdés kapcsán már nem tud mit írni, minden létező követ megmozgatott. Számára szégyen és megvetés a spanyolok részéről, hogy ilyen helyzetbe hozta őket a császár. Ezenkívül nagyon komoly kár éri őt személyesen és magyar alattvalóit egyaránt. Álvaro de Sande elküldte Ortiz zászlótartót, hogy a császárnál személyesen kérelmezze a zsold kifizetését.

Jelzete: AGS, Estado Alemania, leg. 641bis. fol. 56.

38.

**I. Ferdinánd császár melletti követeihez, Pedro Lasso de Castillához
és Juan Alonso Gámizhoz.**

Pozsony, 1546. február 9.

Január hatodikán megérkezett Pozsonyba. Korábban nem lehetett átkelni a Dunán a sok jég miatt. A magyarok nagyon panaszkodnak a spanyol zsoldosokra.³³

Jelzete: AGS, Estado Alemania, leg. 641bis. fol. 57.

39.

**I. Ferdinánd császár melletti követeihez, Pedro Lasso de Castillához
és Juan Alonso Gámizhoz.**

Bécs, 1546. március 18.

Értesült a császár köszvényéről, hogy már jobban van és folytatja útját Regensburgba. Az eddigi leveleikre azért nem válaszolt, mert nem talált bennük újdonságot. Granvelle és V. Károly levelei között komoly eltérések vannak, ami az ügyek jelentősége miatt mindenképpen fontos, hogy tisztázzanak. Felszólítja követeit, hogy ezen mindenképpen ügyködjenek. Ha Granvelle általános választ ad, ak-

---

³³ A pozsonyi diétán a spanyol zsoldosok károkozása ellen törvény is született. 1546. évi 7 tc. Vö.: Korpás, 2008/1. 255. p.

kor forduljanak V. Károlyhoz. Fontos, hogy a császár tisztában legyen Ferdinánd álláspontjával.

Utastíja őket, hogy tárgyaljanak a császárral a spanyol zsoldosokról és küldjék meg neki az ez ügyben hozott döntést. Látna, hogy ezt még mindig nem tették meg, úgy döntött, hogy Juan de Hoyost új instrukciókkal elküldi a császárhoz, hogy immár hármásban lendületet adjanak a tárgyalásoknak.

Ferdinánd csak akkor hajlandó saját mustramestereit elküldeni, hogy a császári tisztekkel közösen mustrát tartsanak a spanyolok felett, ha már a császár megküldte a hiányzó zsoldot.

Egyetértett a protestánsoknak adott császári válasszal.

Megkapta Francisco de Toledo instrukcióinak másolatát. Úgy gondolja, hogy a zsinatra egy jelentős főpapot kell küldenie és nem lesz elég don Francisco jelenléte, hiszen nem tartja elég tekintélyesnek hozzá.

Nem tudja tovább halasztani morvaországi és sziléziai útját, hiszen a rendeket már összehívták, hogy megtárgyalják a hadsereg fenntartásához szükséges adó-megajánlásokat. A többi tartományából nem tudott elég pénzt szerezni. 20-án indul el Olmütz felé.

Ijesztőnek tartja, hogy a császár visszatérjen Spanyolországba, anélkül hogy a török ügyet rendezte volna. A hit ügyében nagy veszélyt jelent, hogy a törökkel nem kötöttek biztos békét, és ez Magyarországra nézve nagy veszélyt jelent. Ennek következtében a vallási kérdésekben is nagy a veszély, hiszen a protestánsok mindenképpen maguk mellé akarnak állítani. Összességében a császár elutazása nagyobb kárt okoz a kereszténységnek, mint hasznot Spanyolorzágnak. Kéri, hogy mielőtt a császár elmegy, legalább kössön tartós békét a törökkel. [A bekezdés nagy részben titkosírással]

Don Fernando por la gracia de Dios Rey de Romanos,
de Hungría y de Bohemia etc.

Noble don Pero Lasso de Castilla y licenciado Gamiz amados nuestros, vuestras cartas de II, XI, XIII, XXI del passado, primero y III del presente hemos recibido y entendido por ellas la yndispuscion de gota que el emperador mi señor avia tenido y la salud con que ya se hallava y continuava su camino para Ratisbona³⁴ de

---

34 Regensburg.

que avemos holgado infinito plega a nuestro señor de se la conservar como Su Majestad y todos desseamos y sabe que es menester.

No avemos hasta agora respondido a las dichas vuestras cartas por no aver avido en ellas cosa que lo requiriesse ni offrecidosse ningun de nuevo que scrivire despues de lo ultimo que llevo el correo de Su Majestad cuya respuesta estavamos sperando con mucho desseo por la ymportancia del contendio en aquel despacho a que no respondeys como speravamos assi en lo de la carta que se demora mano para Su Majestad como en lo de los españoles. La carta holgaramos que huvierades dado segun os fue scrito porque como avreys visto aunque en la de Granvela que dezis aver visto Su Majestad lo mesmo es mas estendida y sustancial y ay en ella otras cosas que no fueron en la otra y sabiendo la calidad e importancia de los negocios que scrivimos y pretendemos y quan ageno se ha mostrado Su Majestad dellos devierades pensar que era mas que necessario darsela salvo sy ya no tuviessedes alguna claridad y certidumbre en beneficio dellos que en tal caso avria sido bien hecho y holgaremos syendo assi nos dierades aviso dello para librar nos del cuydado y congoxa en que por ellos estamos y pues en este medio tiempo avreys comunicado la copia con moss. de Granvela y entendido del su parecer y la obra y provecho que su carta hizo sy os pareciere que es tal qual convenga y que las cosas estan en tan buen estado que no ay necessidad de dar mas fuego en ellas y que antes seria dañoso la podeys guardar y avisarnos luego dello para que lo sepamos pero no teniendo ni aviendo otra cosa que palabras generales sin otro frutto ni fundamento es nuestra voluntad que todavia deys a Su Majestad la dicha carta pues no pueden por ello los dichos negocios venir a peor estado de lo que por la de Su Majestad y por la vuestra entendimos estar y es bien y necessario que sepa que lo sentimos y la razon que tenemos de nos agraviar y descontentar dello.

Tambien quisieramos que huvierades luego hablado a Su Majestad lo que os scrivimos de los españoles y nos enbiarades resolucion de ello y viendo que no lo hezistes y la gran necessidad que ay de tenerlo presto hemos acordado de enbiar con este despacho a Juan de Hoyos³⁵ para que ayude a solicitarla y dar mas calor en ella y lleva ynstruccion de lo que todos tres aveys de supplicar a Su Majestad en esta materia y venga luego con la respuesta sy a quando llegare no la huvierades enbiado.

Lo que nos scrive que enbiemos algunas personas que tomen juntamente con sus oficiales las muestras a la dicha gente se podra hazer quando enbiare dineros para la pagar sin las quales no ay que hablar en ello.

---

35 Közép-Európában ismertebb nevén Hans von Hoyos. A spanyolországi Burgosban született 1506-ban. Ferdinánd udvarában tanácsosként több feladatot is ellátott. A tárgyalt időszakban Trieszt kapitánya volt. 1548-ban elvette feleségül Judith Ungnadot.

Las copias de lo que de parte de los protestantes se ha pedido y supplicado a Su Magestad y la respuesta que a ello les han mandado dar avemos visto y nos ha contentado.

Assi mesmo avemos recebido las copias de la ynstruction de don Francisco de Toledo³⁶ y de lo que se scrivio a Ratisbona y aunque todo va bien ordenado estamos en el parecer que Su Magestad devria enbiar al concilio algun prelado persona de autoridad y calidad y no contentarse con sola del dicho don Francisco pues no cumple ni satisfaze con el a su reputacion y a lo que es obligado siendo como es la cabeza de la Cristiandad.

De todas las otras cosa que por vuestras cartas nos avisays avemos avido plazer y señaladamente con entender lo que Su Magestad os dixo de estar ya.....³⁷ que sin duda ymporta mucho y nos desplazia infinito grado poniades duda en ellos.

Nuestra yda a Moravia y Selesia no se puede escusar por ninguna via assi por la ymportancia grande de los negocios que ally tenemos de tratar como por estar ya convocadas las dietas y nonbrados los días y no se podran differir mas largamente sin mucho daño y perdida nuestra y tambien porque a vemos de tratar alli de aver dineros para entretener la gente de guerra sin lo qual no seria possible sostenerla porque no avemos podido sacar tantos de las otras provincias que basten a ello pero procuraremos de nos dar toda la mayor priessa que podamos en concluirlo presto y yra en presencia de Su Magestad sin falta ninguna y assi se lo podeys dezir y assegurar nuestra partida de aqui con ayuda de nuestro señor sera el sabado a XX del presente por llegar a Ulmiz³⁸ la bispera de martes.

Quanto a lo que tocays de lo que se platicava.....³⁹ *la yda de Su Magestad en España* estamos espantado y no podemos creer que Su Magestad tenga *no dexando dada orden y remedio en lo del turco* pues sabe y conoce mejor que nadie. *Por de la fee se aviente de aca sabemos mejor que nadie el peligro grande en que todo quedaria con su ausentia pues con el turco no ay tregua ni paz segura ni apparencia de averla y sin dar algun remedio en ello no tenemos duda que ternia poco que hazer lo que queda si viniessse en Hungria* como Su Magestad puede considerar y las cosas de la religion por consiguiente envolviendo las espaldas sin provero no

36 Francisco de Toledo (1515–1584). Oropesa grófja, V. Károly bizalmasa. 1569–1581 között Peru negyedik alkirálya lett. Az Álvarez de Toledo család tagjaként Alba hercegével állt rokonságban.

37 Két sor titkosírás.

38 Olmütz, Csehország.

39 Féloldal titkosírás — a lap szélén más betűvel a dekódolt szöveg. A kódolt szöveg (kurzívban) között a nem kódolt mondatok normál formában olvashatók.

ponemos duda que se acaben de perder del todo pues aun en su presencia vee lo que se haze por que los protestantes no pararan hasta traer el restante a su opinion como Su Majestad puede considerar saldran facilmente con ello por los principes catolicos que ya quedan que de los seglares no sabemos otro que el de Baviera el rey de Francia no dejaria de manera que la ausencia de Su Majestad seria mas dañosa a la Cristiandad que provechosa a España su presencia. Y para obviar y assegurar esto si sintierdes que todavia se platica la dicha paz le suplicarerys de nuestra parte piense bien lo de los daños y males que podran venir a el y a todos de Viena XVIII de marzo 1546.

El rey

Juan de Castillejo

Jelzete: AGS, Estado Alemania, leg. 641bis. fol. 58.

40.

**I. Ferdinánd császár melletti követeihez, Pedro Lasso de Castillához
és Juan Alonso Gámizhoz.
Prága, 1546. augusztus 11.**

Azzal ellentétben, ahogy Granvelle gondolja, Veltwyck ügyéről nem feledkezett meg. Azért nem indította útnak, mert nem kapta még meg a budai pasa menlevelét, másrészt értesült arról, hogy Kecseti Márton veszprémi püspök jön hozzá Fráter György megbízásából, amiről fontosnak gondolta, hogy értesitse még időben Veltwycket is. Miután látta, hogy tartalmában nem volt jelentős, írt Bécsből Veltwycknek és most már biztos benne, hogy úton van Konstantinápolyba.⁴⁰

Jelzete: AGS, Estado Alemania, leg. 641bis. fol. 65.

---

⁴⁰ „y traya algunas cosas en comission de parte de fray Jorge de que seria necesario advertir al dicho Gerardo y luego que vimos que no la avia le scrivimos que partiese de Viena a Comaro y sperasse alli el salvoconducto y tenemos por cierto sera ya partido.”

41.

I. Ferdinánd császár melletti követéhez Juan Alonso Gámizhoz.

Prága, 1546. augusztus 30.

Örömmel értesült Bűren seregének megérkezéséről és bízok abban, hogy minél hamarabb egyesíteni tudja erejét a császáréval. Az ellenség komoly csapást szenvedhet a császártól. Az ellenség serege nem egyesült még, 10–12.000 fővel az ezredes Regensburg ellen fordulhat, miközben az őgróf és a választófejedelem helyben maradtak seregükkel. Rendkívül kár, hogy a császárnak nincs megfelelő számú kémje, mert ez most kifejezetten hasznos lenne. Kiderülhetne az ellenséges csapatokról, hogy milyen kevesen vannak és a császár könnyedén megverhetné őket. A jövőben fontos lenne, hogy megbízza a brandenburgi grófokat, a trieri érseket, Brunswick hercegét, Georg von Regensburg-ot és Hamburg kapitányait, hiszen németek és amennyiben elég pénzt is kapnak erre a feladatra, biztos, hogy találnak jó kémeket. Javasolja, hogy Alba hercege is fontolja meg ezt a dolgot. A háború egyik legfontosabb dolga, hogy ismerjék meg az ellenfél terveit. Figyelmezteti követét, hogy járjanak utána, hiszen a kémek hiánya abból is látszik, hogy senki sem tudja pontosan, hogy mekkora erővel rendelkezik az ellenség. Tudják meg, hogy a hadifoglyok miről számoltak be.

Örül a bajor herceg válaszána a kölcsön ügyében. A (magyar) lovasokkal megküldi Fráter György szolgáinak levelét.

Már értesítette Francisco Lasso és Balassa János közötti vitáról, aminek Ferdinánd szeretne véget vetni. Mindkettő az ő házában szolgál ezért ő nyíltan nem akar beavatkozni, bár inkább arra hajlik, hogy megbüntesse őket. Ezért kéri, hogy V. Károly vesse be tekintélyét és írjon a két viszálykodónak. Gámiz tárgyaljon titokban Granvellel és utasítsák őket a kibékülésre. Javasolja, hogy a császár nevében járjon el még Várdai Pál esztergomi érsek, Salm gróf és Cristóbal de Castillejo titkár is. Mindhárman írjanak a két félnek és kegyvesztés terhe mellett szólítsák fel őket az engedelmességre és kibékülésre.

Don Fernando por la gracia de Dios Rey de Romanos,
de Hungria y de Bohemia etc.

Licenciado Gamiz amado nuestro, vuestra carta de XXVI deste hemos recebido y las copias de las cartas ynterceptas con que avemos holgado por la ynportancia dello en ellas contenido que es harto a proposito todo mayormanete lo que toca a la

venida de mos de Buren⁴¹ del qual speramos que a esta otra terna el emperador mi señor ya aviso y que sera presto con Su Majestad y lo desseamos en extremo por lo mucho que ymporta trayendo como trae consigo tan buen exercito de pie y de cavallo.

Bien pensamos que estando como estaban los enemigos tan adellante y Su Majestad tan cerca no se pudieran tornar a yr tan facilmente sin recibir harto daño y aunque nos scirivis que estava ally todo su campo somos avisado que no se hallo presente sino el colonel⁴² con X o XII mil hombres con los quales yva a tomar Ratisbona y que el langrave y el elector⁴³ avian quedado adonde antes estaban con el resto de su gente y a ser esto assi se vee claramente la falta grande que Su Majestad tiene de espias de que sin duda ay mayor necessidad que otra cosa y a aver las tenido huviera podido Su Majestad desbaratar y romper aquella gente siendo tan poca y poner gran temor y espanto en los que quedavan de manera que huviera poco que hazer con ellos pero ya que por la falta de las espias se perdio tan buena coyuntura y oportunidad nos parece que es razon de proveer mejor de ellas de aqui adelante y esto se podra encomendar a los marqueses de Brandenburg, cardenal de Augusta, duque de Brunswich, y a los capitanes Jorge de Regensburg, y Xanburg⁴⁴ pues son alemanes y ternan el modo de las hallar dandoles dineros para ellas pues seran tambien empleados como en ninguna otra cosa y aun el duque de Baviera siendo requerido podra proveer de algunas lo qual direys de nuestra parta al duque de Alva⁴⁵ para que con toda diligencia lo procure pues es una de las mas ymportantes cosas de la guerra si por ventura no lo huviesse hecho antes el numero de la gente de los enemigos desseamos mucho saber y hasta agora no nos lo aveis scrito pesquissad bien lo que alla se entiende del y scividnoslo por la primera que tambien esto nos haze creer la falta que dezimos de las espias pues hasta agora ni vos ni otro nos lo ha scrito assi mesmo querriamos nos scriviesedes lo que deponen y confiessan los que han sido presos de los enemigos porque no nos scirivis sino su prision y no ponemos duda sino que avran hecho relacion del estado en que estan las cosas de los enemigos y el duque de Alva os lo huviera dicho preguntandosselo

---

41 Maximilian von Egmont, Büren grófja 1546. július 31-én egy 10.000 fős hadsereggel indult meg Aachenből. Serege jelentősen megnövelte a schmalkaldeni háborúban a császári sereg erejét, illetve jelentős pénzmennyiséget is hozott a seregek kifizetésére is.

42 Feltehetően Sebastian Schertlin von Burtenbach, a schmalkaldeni háborúban a felnémet csapatokat irányította. V. Károly szerint taktikai hibát követett el, hogy Schertlin nem vette ostrom alá Regensburgot, amivel hátrányba került a Schmalkaldeni liga.

43 János Frigyes szász választófejedelem (1503–1554) és Hesseni Fülöp örgróf (1504–1567).

44 Hamburg.

45 Fernando Álvarez de Toledo y Pimentel (1507–1582), Alba III. hercege.

en nuestro nombre assi lo deveis hazer de aqui en adelante porque el nos prometido de lo hazer.

Avemos avido singular plazer de la respuesta que el duque de Baviera ha dado a Su Majestad y assi tenemos por cierto que en todo se avra tambien como ha dicho y como es razon de esperar del.

Aqui enbiamos la ynstrucion que traxeron los criados de Fray Jorge que vinieron a traer los cavallos que alla hemos enbiado darlaeys (sic!) a Su Majestad para que la vea y nos avise de la respuesta que se le deve dar.

Ya sabeis la pendencia y discordia que ay entre don Francisco Lasso y Juan Balax⁴⁶ criados nuestros en la qual holgariamos se pussiesse fin y se hiziesse concordia assi por el bien y seguridad dellos y de sus conciencias y por lo que nos han servido como por el desplacer y pesadumbre que se nos sigue y puede seguir de su desavenencia siendo ambos de nuestra casa y teniendo como tienen quien los favorezca pero por aver sido su quistion en desacato nuestro no parece cosa honesta meternos abiertamente en concertarlos ni aun que se supiesse que nos ynclinamos a oylo sino a solo castigarlos como el yerro merece y por otra parte es necessario que aya persona en medio de bastante autoridad para mandarles que sean amigos y assi nos parece no poder hallarse mejor medio que moverse y mandarse por parte de Su Majestad y al presente tiene ya el negocio segun entendemos sazón y dispusicion para ello por aver cada una de las partes hecho sus deudas diligencias y respuestas de arte que cada un de la suya piensa aver satisfecho con su estimacion y honra segun el yntento de ambos y por tanto sera bien que secretamente comuniquays esto de parte nuestra con mos de Granvela con tal que solo Su Majestad y el sepan que manera de mi y los demas no entiendan sino que sale de solo Su Majestad a la qual se deve supplicar quiera poner la mano en esta buena obra con mandar a don Francisco y a Balax que sean amigos pues ambos y sus honras estan satisfechos y que Su Majestad lo diga y declare assi que lo estan y bastara para esto que Su Majestad hordene algunas personas a quien se scriva aca que de parte de Su Majestad podran ser el arçobispo de Strigonia⁴⁷ y el conde de Salm y el secretario Xpoval de Castillejo⁴⁸ que assi como assi tenemos otros negocios que embiarle a Viena y la letra diga que todos tres ocupense dellos por sy en falta de los demas cumplan la comission de Su Majestad mandando de su parte al dicho Balax que venga en la concordia en lo que assi se hara bien y a Su Majestad servicio y que

---

46 Francisco Lasso de Castilla Ferdinánd udvaronca, majd 1547 után Miksa főlovászmestere, 1558-tól Santiago lovag. Balassa János 1550-ben Szolnok kapitánya volt.

47 Várdai Pál.

48 Cristóbal de Castillejo.

haziendo lo contrario mandara castigarla y con don Francisco se ha de hazer la mesma diligencia por via de las personas que Su Majestad mandare agora este ausente agora en presencia porque segun entendemos estava adereçado para venir a servicio de Su Majestad esto encaminad y solicitud por via y miedo de Moss de Granvela y dad nos aviso de lo que en el caso se haze que en ello nos hareys mucho plazer y servicio y despues de hechos ellos amigos podra Su Majestad scrivimos y mandarnos que los perdonemos y tornemos a recibir en nuestro servicio. De Praga XXX de agosto de 1546.

Ferdinandus

Juan de Castillejo

Verso:

Al nuestro bien amado el licenciado Juan Alonso de Gamiz ambos de nuestro consejo acerca de la Magestad Cesarea.

1546

Del rey de Praga a XXX de agosto.

Jelzete: AGS, Estado Alemania, leg. 641bis. fol. 69.

42.

I. Ferdinánd császár melletti követéhez Juan Alonso Gámizhoz.

Prága, 1546. november 11,

A császárnak küldött magyar könnyűlovasok száma 1700 fő.⁴⁹

Jelzete: AGS, Estado Alemania, leg. 641bis. fol. 87.

---

⁴⁹ Nyári Ferenc vezette magyar huszárok schmalkaldeni háborúban való szerepéről lásd: *Károlyi Árpád*: Magyar huszárok a schmalkaldeni háborúban. In: Századok 11. (1877) 634–642., 841–854. p.

43.

I. Ferdinánd császár melletti követéhez Juan Alonso Gámizhoz.

Prága, 1546. december 11.

Megérkezett Sigismondo Lodron gróf a levelekkel. Előző napon a velencei követ beszámolt Ferdinándnak az isztamubli hírekről. Az ottani bailo jelentette, hogy az oszmánok Drinápoly felé indultak, velük tartott Veltwyck is, aki közben nagyon beteg lett és attól tartottak, hogy meghal. Új követet akar küldeni biztonság kedvéért és egyelőre nem talál jobbat, mint az előző évben Isztambul Veltwyckkel közösen megjárta Nicoló Secco személyét. Jelenleg a császár szolgálatában Milánó bírja. Utasítja Gámizt, hogy a császárnál és Granvellenel járjon el, hogy Seccot újból bizzák meg és küldjék el Isztambulba, nehogy Veltwyck esetleges halála esetén ő ne tudja folytatni a tárgyalásokat a szultánnal.

Don Fernando por la gracia de dios Rey de Romanos,
de Hungria y de Bohemia etc.

Venerable licenciado Gamiz, amado nuestro antes scrivimos al emperador mi señor y a vos en respuesta de las letras que traxo el conde Sigismundo de Lodron⁵⁰ como avreys visto y lo que despues aca se ofrece de nuevo es que ayer nos vino el embaxador de Venecia que reside en nuestra corte a comunicar las nuevas que la señoria tenia de Constantinopla por cartas de su baylo de XX de octubre y en que las otras cosas nos dixo que el turco avia partido para Andrinopoli⁵¹ a los XVIII del mesmo quedando ally muy malo de camaras nuestro embaxador moss Girarte tanto que se tenia mucha duda de su vida por ser dolencia peligrosa y de quien pocos escapan en aquella tierra de que avemos recibido harto desplacer y considerada la falta grande que avia al negocio porque le embiamos sy dios dispusiesse del y que sera necesario para remediarlo proveer en todo caso de otra persona en su lugar hemos acordado a buscar alguna que fuesse a proposito pero no avemos podido hallar ninguna bastante suficiente sino es el seco⁵² que fue el año pasado nuestro embaxador al turco juntamente con el dicho moss Girart que al presente esta en

---

50 Sigismondo Lodron (1532–1563), Margerita Roggendorf férje.

51 Hadrianopolis, ma Edirne, Törökország.

52 Azaz „a száraz”, Nicoló Secco.

Milan en el cargo de justicia de aquella cibdad por Su Majestad assi por ser persona habil como por la experiencia que ya tiene de aquellas partes y de la manera que se ha de negociar con aquellas gente y por que sin su licencia y mandado el no podra avsentarse del dicho cargo para yr este viage supplicareis a Su Majestad instantemente de nuestra parte que atento lo mucho que va en que aquella legaria y los negocios que el dicho mos Girart llevo a cargo no queden desanparados sy por caso dios pusiere del sea servido no solamente de dar licencia al dicho Seco que vaya esta jornada pero demandarle scirivir mandandole y encargandole mucho que la haga y se ponga luego en camino para aca porque en ello le hara servicio y siendo Su Majestad servido como speramos delo conceder le enbiareys desde della las cartas de Su Majestad juntamente con las nuestras que aqui van para el, rogando assi mesmo a Granvela ceda y tenga por bueno y aun scriva al dicho Seco sobre ello y aviendo dios dado salud como desseamos al dicho mos Girart el dicho Seco se podra tornar luego y siendo otra cosa acabara lo que el otro avia comendado en lo qual ponreys toda la diligencia que os fuere posible pues veis lo mucho que en ello nos va. De Praga XI de diciembre 1546.

El Rey

Juan Castillejo

Verso:

Al venerable amado nuestro, el licenciado Juan Alonso de Gamiz de nuestro consejo a cerca de la Majestad Cesarea.

1546

r. de Praga del rey mi señor de XI de diciembre.

Jelzete: AGS, Estado Alemania, leg. 641bis. fol. 94.

44.

I. Ferdinánd Juan Alonso de Gámizhoz.

Passau, 1552. május 30.

Május 29-én Salzburgból Passaubá érkezett és itt találkozott Szász Móric herceggel, IV. Vilmos bajor herceggel és más jelentős személyekkel, hogy tárgyaljon és

közvetítsen köztük és V. Károly császár között. A levélhez csatolta V. Károlynak küldött francia nyelvű levelét. (A csatolt levél jelzete AHPA folio 22108⁵³)

Jelzete: AHPA folio 22071

Kiadása: *Cuesta Astobiza*, 2002. 69–70. p.

45.

I. Ferdinánd Juan Alonso de Gámizhoz.

Passau, 1552. június 6.

Várja, hogy megérkezzen a császár pénzügyi támogatása és a császártól visszatérő követei Lazarus Schwendi⁵⁴ és Johannes Carondelet.⁵⁵ A levélhez csatolta V. Károlynak küldött francia nyelvű levelét. (A csatolt levél jelzete AHPA folio 22111-A⁵⁶)

Jelzete: AHPA folio 22074

Kiadása: *Cuesta Astobiza*, 2002. 80–81. p.

46.

I. Ferdinánd Juan Alonso de Gámizhoz.

Passau, 1552. június 17.

Megérkezett Schwendi. Áttekintette az ágyúkról és lőporról, illetve egyéb hadianyagokról kapott összefoglalót és elküldi, hogy mérje fel, hogy Innsbruckban, illetve Csehországban milyen módon tudják a sereget felszerelni és a császár kérését teljesíteni.

---

53 *Cuesta Astobiza*, 2002. 70–72. p.

54 Lazarus von Schwendi (1522–1583) diplomata, hadvezér V. Károly, I. Ferdinánd és II. Miksa császárok szolgálatában.

55 Nem azonos az 1544-ben meghalt Jean Carondelettel, V. Károly tanácsosával és Palermó érsekével.

56 *Cuesta Astobiza*, 2002. 81–83. p.

Csatoltan V. Károlyhoz írt levele. (A csatolt levél jelzete AHPA folio 22112⁵⁷).

Jelzete: AHPA folio 22076

Kiadása: *Cuesta Astobiza*, 2002. 84–85. p.

47.

I. Ferdinánd Juan Alonso de Gámizhoz.

Passau, 1552. június 22.

Befejezték a passauai tárgyalásokat,⁵⁸ az eredményről tájékoztatja a császárt. A tüzéségről szóló jelentés alapján, a császár kérésének megfelelően Prágába és Innsbruckba is írt, hogy megtudják, hogy ott milyen állapotban van a hadianyag. Miksa cseh királytól már meg is kapta a részletes jelentést az ágyúköl, golyókról és egyéb szükséges hadi anyagról.

Levelet kapott Castaldótól,⁵⁹ hogy az oszmánok moldvai, tatár és vlach erőkkel közösen Erdély határain állnak, hogy bármikor támadjanak. Temesvár ostromáról is beszámolt és felhívta a figyelmet, hogy milyen veszély fenyegeti őket, ha nem tudják megsegíteni. Külön írt erről már a császárnak, hogy segítse meg ezt a keresztény provinciát, hiszen az elvesztése az egész kereszténység nagy kárát jelentené. E célból továbbítja a császár számára Castaldo és mások leveleit. Gámiz adja át Arras püspökének⁶⁰ e leveleket és másolatokat, aki majd személyesen mutatja meg a császárnak.

Jelzete: AHPA folio 22075

Kiadása: *Cuesta Astobiza*, 2002. 88–89. p.

---

⁵⁷ *Cuesta Astobiza*, 2002. 86–87. p.

⁵⁸ Bár Ferdinánd befejezett tárgyalásokról tudósított, a passauai békét 1552. augusztus 2-án kötötték meg. Az augsburgi interimmel szembeni elégedetlenség okán Szász Móric vezetésével a protestáns fejedelmek szövetséget kötöttek II. Henrik francia uralkodóval. A császár ellen induló több frontos háborút a passauai békekötés zárta le. Az egyezmény alapján V. Károly elvesztette Metz, Verdun és Toulon városait, biztosította a szabad vallásgyakorlatot, az augsburgi interimet felfüggesztették, János Frigyes szász herceget és Hesseni Fülöpöt pedig szabadon engedték.

⁵⁹ Giovanni Baptista Castaldo (1493–1563).

⁶⁰ Antione Perrenot de Granvelle (1517–1586), a későbbi Granvelle érsek.

48.

Miksa cseh király Juan Alonso de Gámizhoz

Bécs, 1552. június 22.

Miksa beszámol az oszmán seregek, elsősorban a budai pasa magyarországi tevékenységéről. Sürgeti, hogy a birodalmi gyűlés teremtsen meg minél hamarabb az általános vallásbékét, hogy segítséget nyújthassanak az oszmánok ellen.

Jelzete: AHPA folio 22077

Kiadása: *Cuesta Astobiza*, 2002. 89–90. p.

49.

I. Ferdinánd Juan Alonso de Gámizhoz.

Passau, 1552. június 27.

Megérkezett Pedro Lasso de Castilla 26-án a császár és Gámiz leveleivel. Megkapta, amit a velencei császári követ írt V. Károlynak a velencei partokat fosztogató uszkokókról. Elküldte emberét, hogy feltárja Fiume kapitánya esetleges felelősségét és szükség esetén büntesse meg őket.

Erdélyben és Magyarországon tovább támadnak az oszmánok. Temesvár sikeresen védekezik, de a védők további ezer főt kérnek, hogy megerősítsék a várat. Castaldo panaszkodik, hogy nincs elég katonája, hogy az erősítést megküldje, hiszen a moldáv fejedelem már Erdélyre támadt, közben a budai pasa egy másik várat ostromol és mindenhol nyomás nehezedik rájuk.

Jelzete: AHPA folio 22086

Kiadása: *Cuesta Astobiza*, 2002. 110–111. p.

50.

I. Ferdinánd levele V. Károlyhoz.

Passau, 1552. július 15.

(francia nyelvű)

Visszatért Passaubá és másnap a birodalmi fejedelmek és rendek által módosított fejezeteket tárgyalta. Felhatalmazta a cseh kancellárt, hogy tárgyaljon a szövetező hercegekkel és sürgeti, hogy Hesseni Fülöp örgróf minél hamarabb szabadlábra kerüljön, amit testvérük, Mária se ellenez.

Ugyanakkor a magyar ügyek is bonyolódnak: a budai pasa átkelt a Dunán és több várat be is vett. A bányavárosok irányába vonul és elfoglalta Drégely várát. Arra törekszik, hogy az Erdélybe vezető utat elvágja, illetve Ahmed pasa Temesvárt is ostrom alá vette. Castaldo arra vár, hogy egyesíthesse seregét a Sforza Pallavicini kétezer lovasból és kétezer itáliai gyalogosból álló királyi haderejével.

Ferdinánd beszámol arról is, hogy öt kompánia katonát Tirolból Magyarországra küldött. Ha a birodalmi rendekkel folytatott tárgyalások nem megfelelően végződnek, Magyarországon mindent elveszíthetnek. E célból Gámiznak egy aktualizált és frissített levelet küld, amiben részletesen beszámol a magyarországi várak helyzetéről. Sajnos ez a levél egy himők ügyetlensége okán vizes lett, így most nem tudja csatolni.

Szász Móric a Rajna felé vonul. Arras püspökének megküldte a budai pasa a szövetkezett birodalmi fejedelmekhez írt levelének másolatát. Később megkapta a pápának és a francia uralkodóknak írt levelek másolatát is, amelyek tartalmukban azonosak az előbbivel.

Csehországban Schwendi visszatartja az ún. „rüstgeld”, azaz felszerelési pénz kifizetését és a lovasság rendes zsoldját. Azzal érvel, hogy ő nem fizeti ki a kinevezése előtti pénzeket, hanem csak azt, amióta átvette a lovasság feletti parancsnokságot. Sürgeti, hogy a császár utasítsa Schwendit a pénz kifizetésére.

Jelzete: AHPA folio 22115

Kiadása: *Cuesta Astobiza*, 2002. 98–99. p.

51.

I. Ferdinánd Juan Alonso de Gámizhoz.

Passau, 1552. augusztus 4.

„Temesvárról származó híreket a csatolt levélből megismerheti, számoljon be róla Őfelségének, hogy tudatában legyen annak, milyen állapotban és veszélyben van az a város és azt követően küldje vissza a csatolt leveleket.”⁶¹

Jelzete: AGS, Estado Alemania, leg. 641bis. fol. 143.

---

61 „Las nuevas que tenemos de Temesvar entedreys por las cartas que aqui van, hareys relacion dellas a su majestad para que sepa el estado y peligro en que aquella cibdad quedava y tornareys enbiar las dichas cartas”.

52.

I. Ferdinánd Juan Alonso de Gámizhoz.

Passau, 1552. augusztus 8.

A császár által küldött, Türkenhilfere vonatkozó utasításokat Jonas doktorral ki-nyomtatják és Sazius doktor ugyanezt teszi Augsburgban. A városok nevét, ahol a támogatást begyűjthetik, üresen hagyták és ők azt itt beírják.

Fülöp hesseni örgrófot rövidesen szabadon engedik és úgy döntöttek, hogy Szász Móric seregét szélnek eresztik.

Örömét fejezi ki, hogy az andalúziai Sanlúcar de Barramedába megérkezett a gyarmatokról a kincseket szállító flotta.

Már értesítette, hogy Temesvár elesett. Tegnap megérkezett Castaldo egyik katonája Bernardo de Aldana Lippa elestéről ír beszámolójával. A levél másolatát megküldi neki. Értesítse a császárt, hogy milyen veszélyek fenyegetik e területet. Bécsbe indul, hiszen már nem szükséges, hogy Passauban tartózkodjon.

Jelzete: AHPA folio 22091

Kiadása: *Cuesta Astobiza*, 2002. 113–115. p.

53.

I. Ferdinánd Juan Alonso de Gámizhoz.

1552. augusztus 12.

10.000 török Szlavóniára támadt és megtámadtak két várat a Zágráb és Varasd felé vezető úton. Miksa fia értesítette arról, hogy a törökök megütköztek egy magyar–német és itáliai katonákból álló sereggel és a keresztény haderő vereséget szenvedett.⁶² Sürgeti, hogy a császár minél hamarabb utasítsa Szász Móric herceget, hogy jöjjön a segítségére. Holnapra Bécsbe érkezik.

Jelzete: AHPA folio 22093

Kiadása: *Cuesta Astobiza*, 2002. 116–117. p

---

62 Palásti útközet, 1552. augusztus 9–10.

54.

I. Ferdinánd Juan Alonso de Gámizhoz.

Bécs, 1552. augusztus 25.

Megkapta a birodalmi török elleni segéllyel kapcsolatos utasításokat. Továbbítja a császárnak, hogy azokat aláírja, mert az oszmánok súlyos támadásokat indítottak ellene és nagy szüksége van arra, hogy minél hamarabb pénzhez jusson. Megküldi Schwendi egyik levelének egy fejezetét, amiben beszámol arról, hogy a császári szolgálatra Csehországban toborzott lovasok és utászok 253.000 forintba kerültek. Gámiz tájékoztassa V. Károlyt az ő szorult helyzetéről és adja át ezeket a leveleket, mert a császár a jelentéseket várja, hogy kifizesse az összeget.

Jelzete: AGS, Estado Alemania, leg. 641bis. fol. 144.

55.

I. Ferdinánd Juan Alonso de Gámizhoz.

Bécs, 1552. szeptember 4.

Értesíti, hogy már megküldte Schwendi levelét és reméli, hogy a császár utasítást ad, hogy kifizesse Ferdinánd számára a tartozását.

Lassan gyülekeznek Bécs környékén Szász Móric katonái, közben a törökök már Szolnokot ostromolják. Reméli, hogy a védők kitartanak. Most leginkább képzett katonákra van szüksége és tudomása van arról, hogy Cesare di Napoli szolgálatára a császár most nem tart igényt, örömmel venné, ha elküldené hozzá.

Jelzete: AHPA folio 22097

Kiadása: *Cuesta Astobiza*, 2002. 120–121. p.

56.

I. Ferdinánd Juan Alonso de Gámizhoz.

Bécs, 1552. szeptember 13.

Nagyon lassan teljesítik kérését, hogy Schwendi visszakapja a 10.280 forintot, amit ő már megfizetett a császárnak. Megküldte a császárnak német nyelvű levelét, amelyben beszámol Szász Móriccal és más fejedelmekkel kötött egyezményről. Csatolja a Szász Móric által János Frigyes herceg számára adott garancialevelet.

Ahmed és a budai pasa Szolnok alatt egyesítette erejét és a tülerőt látva a védők ostrom nélkül feladták a várat. A védők arra hivatkoztak, hogy egy járvány miatt nagyon sok közülük megbetegedett és sokan meg is haltak és nem maradt elég védő a várfalakra. Miksa cseh király pénzt küldött, hogy további seregeket toborozzanak Szolnok védelmére, de sajnos ez már túl későn történt. Csehországból is elindult egy zászlóaljnyi katona, hogy Szolnok védelmére kelljen. Kassáról és Erdélyből is küldtek segítséget. De minden segítség későn érkezett, a védők feladták a várat. A várban nagy mennyiségű ágyú és lőpor került az ellenség kezére. Állítólag a kivonuló katonák felrobbantották a vár nagy részét, aminek sok török áldozatul esett, de ez bizonytalan hír. Szász Móric katonái ezen a héten Magyarországra vonulnak.

Jelzete: AHPA folio 22099

Kiadása: *Cuesta Astobiza*, 2002. 122–123. p.

57.

I. Ferdinánd Juan Alonso de Gámizhoz.

Bécs, 1552. október 17.

Szász Móric garancialevelét megküldte a császár számára. Megküldte a császárnak a Württemberg hercege ügyében írt német és francia nyelvű levelét. Gámiz sürgesse a császárnál, hogy a német levelet mutassák meg a hercegnek, illetve a császár a neki írt francia nyelvű levél pontjai alapján tájékozódhat Ferdinánd álláspontjáról. Szász Móric panaszt tett, hogy János Frigyes szász herceg a császár rendelete alapján leromboltatott gothai vár újraépítésébe, illetve nem megfelelő feliratú pénzverésbe kezdett, amivel megsérti egyezményüket. Kéri a császárt, hogy e két ügyben figyelmeztesse János Frigyes herceget.

Eger továbbra is ostrom alatt van, a védői kitartanak és sok kárt okoznak a töröknek. Bizik Istenben, hogy a rossz idő megjövetelével a török szükségszerűen megszünteti az ostromot.

Jelzete: AHPA folio 22102

Kiadása: *Cuesta Astobiza*, 2002. 126–127. P.

58.

I. Ferdinánd Juan Alonso de Gámizhoz.

Dátum nélkül, (feltehetően 1552. október 17. utáni napokban.)⁶³

Értesült arról, hogy a császár a könyökénél köszvénytől szenved. Württemberg hercegével kötendő egyezményel kapcsolatosan meg akarja várni, míg Vilmos bajor herceg álláspontját megkapja és azt követően válaszol. A 10280 forintot, amivel a császár tartozik, már reméli, hogy megkapta. Schwendi rövidesen megérkezik, hogy ebből kifizesse a zsoldot. Egyetért azzal a válasszal, amit Granvelle püspöknek adtak és megköszöni a püspöknek a jóakarátát és igyekezetét. Ő is értesült arról, hogy unokatestvére, Fülöp Itáliába akar menni, Gámiz tájékozodjon még, hogy mi a célja.

A korábbi szolgálata miatt Aldana tábormester irányába jóindulattal viselkedett, egészen addig míg Lippa elvesztése meg nem történt. Castaldo írt Miksa cseh királynak, hogy Aldana bátran kitarthatott volna a várban, míg meg nem érkezett volna a felmentő sereg, hiszen közel volt már Varkoch Tamás kapitány csapata, ezenkívül kétnapi járóföldre volt két zászlónyi német gyalogos, akiket Castaldo küldött. Sokan ellenezték Aldana csapatából is a vár feladását és a magyar nemesek is nagyon vádolják őt, hogy feladott egy ennyire jelentős és jól ellátott várat. Ezért amíg ki nem derül a valóság, fogságba vetette. Értesítették arról is, hogy Castaldo ellenséges és elfogult Aldana irányába, ezért nem lenne hasznos, ha az ügy kivizsgálásában ő részt venne. Ő személy szerint Castaldo mellett Báthory András erdélyi vajdát, a német gyalogosok ezredesét, Helfensteint speyeri kamarást és Pedro de Ávila kapitányt javasolja az eset kivizsgálására. Ezenkívül utasítást adott, hogy több szabadságot adjanak Aldanának és hogy bemutathassa az ügyében hasznos bizonyítékait, anélkül, hogy ebben Castaldo és társai megakadályozzák. Hasonló vádak érték korábban Martin Lascano és Francisco de Salamanca kapitányokat Esztergom feladásáért és Katzianert az eszéki vereségért. Erről tájékoztassa Gámiz Granvelle püspököt is.

Császárhoz írt német nyelvű levelében megküldte a garanciát, amit Móric szász herceg adott János Frigyes szász hercegnek. Egy fejezetet megváltoztattak benne, miszerint tartaniuk kell magukat a württembergi egyezményhez és az ügyüket a császár képviselői egy éven belül kivizsgálják. Az új változatban, ha egy éven belül sem tudják lezárni az ügyüket, akkor is érvényben marad az egyezmény és akár más úton, de megegyezésre kell jutniuk.

---

63 A levél utolsó lapja(i) elvesztek. A datálást segíti, hogy a levélben található leírás már tud arról, hogy Eger alól a törökök elvonultak.

A napokban Szászországba küldött, hogy megkapja a gemeiner pfenninget és emberei beszámoltak, hogy Albrecht von Mansfeld gróf a francia király nevében Magdeburg ellen sereget gyűjt. Állítólag francia pénzzel fizeti őket és célja, hogy a tél folyamán Frizföldre betörjön. Az a hír is járja, hogy először a rokonaira, a többi Mansfeld grófra támad, akik bitorolják birtokait és onnan megy tovább Frizföld felé.

A törökök, miután Szolnokot bevették, Eger ellen vomultak és napok óta ostromolják. Egyszer be is törtek a várba, de a védők hősiesen és nagy ágyútűz támogatása mellett kiverték őket. A törökök ekkor nagy veszteséget szenvedtek, mintegy 2000 katonájuk halt meg és állítólag a budai pasa is elesett. Ez utóbbit nem erősítették meg. A töröknek elfogyott a lőszere és visszavonult a vár alól. A várat sok és kiváló katona védi.

Sürgeti, hogy Gámiz gyakrabban írjon és tájékoztassa a történésekről.

Végül mégsem megy Magyarországra, mert nem gyűlt össze elég katona. Szász Móríc katonáit nem küldi még szét, hogy a török ne merjen tovább menni. Most Győrben állomásozik, ahol hidat építettek a Dunára, hogy a Csallóközben átteleljen. Serege jól felszerelt és onnan rá tud csapni a törökökre. Ugyanakkor serege sokkal kisebb, mint a törököké, amelyet 30.000 főre is becsülnek, ezért inkább Győrt erősítik. Miksa cseh király nem jöhet oda, mert még továbbra is gyenge.

Don Fernando por la gracia de Dios Rey de Romanos,
de Hungria y de Bohemia etc.

Venerable licenciado Gamiz amado nuestro vuestras letras de 8, 19 y 25 del pasado hemos recebido y holgado de entender las nuevas que por ellas nos scrivis de las cosas de alla y las que se sabian de otras partes pero a nos pesado y puesto en algun cuidado la gota que dezis que el emperador mi señor avia sentido en el codo plega a dios que no aya pasado adelante y la aya dado la salud que ha menester y le desseamos.

Al negocio y concierto con el duque de Wierttemberg⁶⁴ no damos agora respuesta hasta tener la que el dicho duque ha de dar, al de Baviera estamos sperando de dia en dia y luego que la tengamos y veamos lo que dize responderemos a Su Majestad lo que huviere que decir en la materia y os mandaremos avisar a vos y dar ynformacion de todo lo que sea necesario y conveniente en ella.

---

64 Ulrich herceg 1550-ben meghalt. Az augsburgi interim értelmében császári felügyelet alá került a tartomány. Utódja, Kristóf a passauai egyezményben egy nagyobb összeg fejében kiváltotta.

Los X mil CC LXXX florines que Su Majestad nos debe speramos que avreys acabado de sacar pues avia dineros y la llegada de Lazaro Schwendy se sperava presto pero no lo aviendo aun hecho procurareis con toda instancia la paga dellos porque son muy necesarios.

La respuesta que distes al obispo de Arras a lo que os dixo sobre la carta que scrivimos a Su Majestad muy buena y la verdad de lo que ay en ello y assy lo es lo que se le scrivio sin discrepar nada della y no avra nadie que pueda decir otra cosa y speramos que Su Majestad pues sabe ser assy no avra recibido alteracion ni enojo con ella antes tenido la por buena pero por esso dexamos de agradecer al obispo de Arras el buen zelo e yntencion con que se negocio a lo que os dixo.

Las nuevas de la voluntad que el principe don Felipe mi sobrino tiene de pasar en Ytalia se han scricto aca tambien por otras vías y desseamos saber lo cierto, procurad de entenderlo y darnos aviso dello.

Al maestre de campo Aldana⁶⁵ tenemos buena voluntad por lo que nos ha servido que ha sido mucho hasta que sucedio lo de Lipa y lo que en ello que como el dexo aquel castillo por no aver querido quedar con el la gente que ally tenia segun el scrivio. Juan Bautista Castaldo scrivio al rey de Bohemia mi hijo⁶⁶ que el dicho maestre de campo pudiera muy bien sperar en el hasta que le llegara socorro por que estaban ya cerca de hombres que le enbiava un capitan que se llama Warcoch⁶⁷ y que a dos jornadas estaban tambien ya dos banderas de alemanes que le enbiava y que algunos de los que con el avia le dezian que no lo dexasse ni hiziesse lo que hizo y juntamente con esto scrivieron a mi hijo otras muchas personas nobles de Hungria acriminandolo mucho y diciendo que aviendo desanparado el dicho maestre de campo una plaça tan importante y bien proveyda no avia nadie que a exemplo suyo quisiesse sperar dentro de otra y que merecia ser punido y castigado por ello, con lo qual todo y seria aconsejado que lo devia mandar prender hasta ser informado de la verdad y que el se purgasse y diese satisfacion de sy dio orden para ello y despues que aqui venimos y entendimos lo que passava enbiamos a mandar que se tomasse ynformacion del caso y hecha se nos enbiasse aca para determinar sobre ello lo que nos pareciesse y porque fuimos advertido que Juan Bautista le tenia algun odio y mala voluntad no quesimos por ser nuestro general y tener el cargo que tiene tan preeminente excluillo del conocimiento de la causa por no afrontalle pero cometimos la juntamente con el a Andreas Batory⁶⁸ que es nuestro

---

65 Bernardo de Aldana.

66 Habsburg Miksa.

67 Varkoch Tamás, 1549–1552 között bihari ispán, váradi kapitány.

68 Ecsedi Báthory András tárnokmester és erdélyi vajda.

bayboda de Transilvania y muy honrado caballero y al conde de Elfestain⁶⁹ coronel de la ynfanteria alemana que alla ay que es tambien hombre de mucha integridad y virtud y fue de la camara de Espira⁷⁰ y al capitan Pedro de Avila y mandamos que al maestre de campo se le diese mas libertad de la que entendiamos que tenia y que pudiesse presentar sus letras y testigos en beneficcio de su causa, la qual siendo concluyda ha de venir como esta dicho a nuestro poder sin que Juan Bautista y sus colegas la ayan de judicar ni tener mas que ver en ella y venida que sea y visto lo que contiene tenemos memoria de mirar por lo que otra al dicho maestre de campo y a sus servicios y nos ha parecido ser esta la mejor via de preceder para cumplir con los clamores y calumnias que ay contra el y la mesma se tuvo tambien con el capitan Martin de Lazcano y Francisco de Salamanca por lo de Strigonia⁷¹ y con Catzianer quando lo de Esech⁷² lo que podreys decir al obispo en respuesta de lo que se hablo por el y a que en mas pareciera necesario.

A Su Majestad scrivimos agora en aleman y le enbiamos la letra de asseguracion que el duque de Mauricio da al duque Juan Federico⁷³ en la qual va solamente mudada una clausula de como estaba antes y es que como dezia que ayan de estar ambos por el tratado hecho en Wirtemberg y que de las diferencias que entre ellos ay conozcan los comisario de Su Majestad y las averiguen dentro de un año. Dize el agora que aunque dentro del año no se averiguen y concierten el dicho tratado quede todavia en su fuerça y vigor y ellos obligados a guardarlo buscando por otravia el concierto de las dichas diferencias lo qual nos parece cosa justa y honesta y aun necesaria para que se conscrive la paz entre ellos y por consiguiente en el imperio que sin ello se podria turbar y speramos que lo mesmo parecera Su Majestad y ni se ha enviado antes la dicha letra por no tener aca su sello grande como ya se scrivio y fue necesario yr por el.

Aqui enbiamos copia de lo que su hijo del Langrave scrivio al conde de Salm en que veran como ha hecho restituir algunas pieças de artillería que alla se hallaron de Su Majestad y lo que demás pide darla deveys al obispo de Arras para que avisse dello a Su Majestad.

---

69 Georg graf zu Helfenstein.

70 Speyer.

71 Esztergomot 1543-ban spanyol kapitányai feladták.

72 1537-ben Eszéknél Katzianer súlyos vereséget szenvedett az oszmánokkal vívott csatában.

73 János Frigyes százsz választófejedelem.

Los dias pasados enbiamos a Saxonia por lo que toca al dinero comun⁷⁴ algunos criados nuestros los quales nos han avisado que el conde de Mansfelt⁷⁵ criado que fue de Su Majestad cuyo padre aya perdonado junta gente de guerra hazia Magdeburg y que tenia ya quinze banderas de ynfanteria y Claudio Berner dos mil cavallos y se le llegaba cada dia mas, la qual hazia en nombre del Rey de Francia segun la fama y la pagava en escudo franceses y se dezia que entrado en invierno daría con ella sobre Frisa⁷⁶ que estaria todo elado y avia comodidad para hazer la guerra en aquellas tierras aunque tambien se sospechava que primeramente querria dar sobre sus primos los otros condes de Mansfelt que le tienen todavia su hazienda y que de ally yria a Frisa como esta dicho dareys aviso dello a Su Majestad porque asy se nos ha dado.

Los turcos despues de tomado Çolnock⁷⁷ fueron sobre Agria⁷⁸ y la han batido reziamente hartos días y dadole algunos asaltos, los quales han perdido y mucha gente con ellos y specialmente en una entrada que hizieron en el castillo la qual de industria les permitieron los de dentro adonde los tenían puesto tan buen recado de fuegos artificiales y otras cosas offensivas que mataron casy dos mil que avian entrado y muchas personas principales y aun es fama que han muerto tambien al baxa de Buda y que alla le lloran mucho, pero aun no se sabe cierto que sea el, los turcos se avian retirado lexos del castillo por faltar las municiones sobre el, speramos en dios que pues los de dentro se han deffendido hasta agora que lo harán de aqui delante por que ay mucha y buena gente.

Con mucho deseo estamos de tener nuevas de alla y a vos las scrivid de tarde en tarde, lo qual os comendamos que enmendey de aquí adelante pues de necesidad estaran puestas las postas de Su Majestad para Ytalia y an de pasar por Ynsprug.

Teniendo scrito hasta aqui recibimos vuestra carte de 4 deste que teníamos bien deseada y nos dad placer todo lo que nos scrivis de nuevas sino es la yndispusicion que Su Majestad ha tenido que speramos en dios se le avra quitado y por consiguiente que favorecera las cosas de Su Majestad de manera que ayan el buen efecto que desea.

Nuestra yda en Hungria ceso por no aver podido juntar tanta gente como era necessario para yr con nuestra persona y hazer algun efecto y a la causa acordamos

---

74 Azaz gemeiner pfenning, az 1495-ös wormsi birodalmi gyűlésen I. Miksa császár által bevezett birodalmi adó.

75 VII. Albrecht Mansfeld grófja.

76 Fritzfeld.

77 Szolnok.

78 Eger.

de enviar con la que hubo al duque Mauricio para que este invierno a lo menos entretenga los enemigos que no passen mas adelante y sea causa de ponerlos en sospecha y temor y que aflojen el cerco de Agria y assy queda agora el dicho duque en Javarino⁷⁹ a donde ha echado puente al Danubio para pasar a la Ysla de Comaro⁸⁰ aviendo necesidad y tiene abundancia de bastimentos y otras cosas necesarias syn faltarle nada y de ally puede inquietar los turcos y enprender las cosas que parecieren a proposito sin ser offendido dellos porque para mas no es parte por la poca gente que tiene en comparacion dellos que afirman pasar de 10000 hombres y otros los que llegan a viente mil, y entretanto que esta en Javarino podrase fortificar aquella plaça que es muy importante tanpoco parecio que devia yr el rey de Bohemia mi hijo alla por estar todavia debil y sin fuerças para ponerse a tanto trabajo pero agora se ha purgado y queda ya mejor a dios gracias.⁸¹

Jelzete: AGS, Estado Alemania, leg. 641bis. fol. 179 – 2.

59.

Miksa cseh király Juan Alonso de Gámizhoz.

Graz, 1552. október 23.

Tájékoztatja Gámizt, hogy Bernardo de Aldana seregéből Juan Ortiz de Leyva⁸² spanyol katonát utasítására fogságba akarják vetni. Kéri Gámizt, hogy levelét küldje el Briviesca bírájának⁸³ és Ortizt szigorú kísérettel küldesse Bécsbe. Indoklás: Ortiz a Magyar Királyság területén lázadást szított a katonák között, ahogy ez Giovanni Baptista Castaldo csatolt leveléből is kitűnik.

Jelzete: AHPA folio 22104

Kiadása: *Cuesta Astobiza*, 2002. 131. p.

---

79 Győr.

80 Komárom.

81 A levél további lapja(i) elvesztek.

82 Vö.: *Korpás*, 2008/1. 284. p.

83 Briviesca, Spanyolország.

60.

I. Ferdinánd Juan Alonso de Gámizhoz.

Ebersdorff, 1552. október 28.

Értesült a császár köszvényéről. Nagyon érdekli, hogy az angol uralkodó követe mit tárgyalt a császárral. Gámiz tájékoztassa őt részletesen erről. Rendkívül nehezményezi, hogy a százezer pár száz forintot még mindig nem fizette meg neki a császár, hiszen ő megelőlegezte akkor, amikor jelentős pénzsűkében volt. Gámiz tárgyaljon a Fuggerekkel is, hogy fizessék ki ők a pénzt a császár terhére. Nehezményezi azt is, hogy a császár a szolgálatból elbocsátotta Ferdinánd lányának kincstárnokát.

Eger ostromáról az elmúlt napokban ellentmondó híreket kapott, ezért inkább nem írt semmit. Ami már biztos, hogy a törökök nagy veszteségeket szenvedtek és felhagytak az ostrommal. Csatolja a neki küldött beszámolót, Gámiz ez alapján részletesen tájékoztassa a császárt, hiszen a vár a többiek várakozásával ellentétben sikeresen ellenállt, annak ellenére, hogy nem volt erős. Egerből bármikor megérkezhetnek a hírvivők, akik Szász Móric táboráról is tájékoztatják őt.

Szász Móric most Győrben állomásozik és erősítik a várat, amit lassan már be is fejeznek.

Bécsben járvány tört ki, ezért fiait Grazba vitette és ő is távozott Bécsből.

Jelzete: AHPA folio 22105

Kiadása: *Cuesta Astobiza*, 2002. 134–135. p.

61.

I. Ferdinánd Juan Alonso de Gámizhoz.

Ebersdorff, 1552. november 5.

Örömmel értesült, hogy a császár serege Metz ostromára készülődik. Utolsó levelében tájékoztatta, hogy Eger alól elvonult a török. Abban a levelében nem volt pontos, hogy a budai pasa meghalt. Komáromból pár száz magyar és német lovas portyára indult Esztergom felé és egy nyáját elhajtottak. Esztergomból mintegy 500 török rájuk támadt, de legalább 260-t közülük fogságba ejtettek, illetve sokan közülük a Dunába fulladtak, a többi meg visszamenekült a várba.

Szász Móric nem akarja seregét tovább Magyarországon állomásoztatni és kivonult az országból. Négy napja meglátogatta őt az udvarban. Látva, hogy a törö-

kök visszavonultak, illetve a tél is közeleg, ezért úgy döntött, hogy engedélyt ad a sereg felosztatására.

Ferdinánd tárgyalt Száz Móriccal Hugo von Mansfeld gróf, illetve Brunswick nemesei által indított felkelésről, amely ellentmond a Passauban kötött szerződés pontjainak.

Megkapta Castaldo levelét, amelyben leírta a spanyol Ortiz de Leyva hűtlenségét Erdélyben, nemcsak a spanyol, hanem a német és magyar katonákat is fel akarta lázítani.

Jelzete: AHPA folio 22107

Kiadása: *Cuesta Astobiza*, 2002. 136–137. p.

62.

I. Ferdinánd Juan Alonso de Gámizhoz.

Graz, 1552. december 10.

A császárral Villachban megtárgyalt, illetve a birodalmi rendekkel, fejedelmekkel Passauban megkötött egyezmény Württemberg ügyében jelenleg komoly vita tárgya. Ferdinánd kifejezi, hogy Württemberg az ő jogos örökségéhez tartozik. Ferdinánd sürgeti, hogy Württemberg hercegét⁸⁴ a császár minél hamarabb győzze meg.

A franciák követet küldtek Bona Sforza lengyel anyakirálynőhöz, aki egyben Szapolyai János elhunyt erdélyi vajda feleségének az anyja. Ferdinánd kéri, hogy a császár írjon levelet Jagelló Izabellának, Szapolyai János özvegyének és anyjának, a lengyel királynőnek, hogy az özvegy tartsa be a szerződésben kötötteket.

Jelzete: AHPA folio 22120

Kiadása: *Cuesta Astobiza*, 2002. 142–145. p.

---

⁸⁴ Christoph von Württemberg (1515–1568).

63.

I. Ferdinánd Juan Alonso de Gámizhoz.

Graz, 1553. március 4.

Régóta nem látta Gámiz leveleit és türelmetlenül várta a híreket a császár egészségéről és érkezéséről. Február 16-án érkezett leveleiből örömmel értesült, hogy jó egészségnek örvend nemcsak a császár, hanem nővérei is. Megkapta Mária királyné levelét és kiemeli, hogy bár Gámiz pontosan és jól válaszolt, de további részletes választ kell Máriának adni, hogy eloszlassák a kételyét, hogy sem ő, sem Miksa nem hibás bizonyos dolgokban.⁸⁵ Bár hihetik azt a kereszténység fejedelmei, hogy a császár és közte konfliktus van, nem is akarja ezt a hitüket eloszlatni, de hangsúlyozza, hogy Ferdinánd és fia minden esetben szeretettel és engedelmeséggel viszonyultak V. Károlyhoz. Ha Mária mégis úgy érzi, hogy az augsburgi vita volt az oka a nézeteltérésüknek, megerősíti, hogy semmi olyan lépést nem tett ami ellenkezne a császár által adott instrukciókkal, nem tárgyalta a birodalmi fejedelmekkel, végrehajtotta mindazt, amiben a császárral megegyeztek. Rendkívül sértőnek találja, hogy a császár és Mária is gyanakszik rá. Nincs más szándéka, minthogy a köz javára a császárt tovább is hűségesen szolgálja. Tavaly, amikor jelezte felé, hogy a birodalom ügyei milyen nehézségek árán oldhatóak csak meg, még a saját ügyeit is háttérbe szorította, félbehagyta a pozsonyi magyar országgyűlést és a császár parancsára Linzbe ment, hogy tárgyaljon Szász Móriccal. Az ott született döntéssel Innsbruckba vonult, hogy beszámoljon a császárnak. Hogy a lázadó hercegekkel szemben minden lehetséges eszközt bevetthessenek, csak Tirolban 30 zászlónyi gyalogost állított ki szolgálatára, a Magyarországra szánt lovasságot is a császár ügyére használta fel. Mindkét haderő rendkívül hiányzott számára más területeken, katonák hiányában nem tudta Magyarországot megvédeni és a dolgok az oszmán támadás okán messze a szándékával ellentétes módon végződtek arrafelé. Tüzérséget engedett át neki, pénzt kölcsönzött a császár számára, hogy lovasságot és utászokat küldjenek a császár szolgálatába a magyar területekről. Linzbe is elkísérte azon a nehéz úton, ami a császárt is megviselte, majd Passauba visszatért,

85 A levél egyfajta reflexió arra a vitára, ami Metz sikertelen ostromát követően a császár és Ferdinánd között zajlott. V. Károly számára ez a kudarc megemészthetetlené vált. Úgy gondolta, hogy a passauai egyezményt Ferdinánd kérésére fogadta el és a választófejedelmek szövetségését a francia uralkodóval a passauai és linzi tárgyalások fényében háttérbeemészként élte meg. Károly elhatározta, hogy a passauai egyezményt visszavonja, hiszen csak kényszerűségből fogadta el. E tervét Ferdinánd sorozatos kéréseire tekintettel sokáig nem tette közzé, majd 1553 végén terjedt el a hír, hogy a császár visszavonja az egyezményt. Ferdinánd e helyzetben ugyan kifejtette a császár iránti hűségét, de egyben el is határolódott a császár szándékától.

hogy tárgyaljon a Szász Móriccal. Azon a tanácskozáson a császár képviselői, illetve más választófejedelmek is ott voltak. Ezekről az ügyekről Villachban személyesen számolt be a császárnak. A passaii egyezményt a császárral teljes egyetértésben hozta létre. Sikerrel eltávolították Móricot a francia szövetségből és ennek az eredménye lett, hogy Albert örgróf a császárral megegyezett. Mindez bizonyítja, hogy nem igaz az állítás, hogy ő szembefordult a császárral.

Vitatta azt az álláspontot is, hogy fiának, Miksának a zendülés kezdetekor Innsbruckból el kellett volna mennie a császárhoz. Nem érzi jogosnak, hiszen ő Ferdinánd személyesen ment és nem lett volna szükség arra, hogy Miksa is menjen, főleg akkor amikor a fia annyira beteg volt, hogy még életéért is aggódtak. Ráadásul távolléte alatt rábízta a magyar és osztrák ügyek intézését, amelyek akkor rendkívül rossz állapotban voltak. Meg is kapták a császár felkérését, hogy vegyen részt vele a metzi hadjáratban, amit Miksa szívesen el is vállalt volna, de ő, Ferdinánd személyesen tiltotta ezt meg, mert látta, hogy mennyire gyenge az egészsége.

V. Károly megütközésére, hogy Szász Móricot szolgálatába fogadta, már részben választ adott, hisz a cél az volt, hogy a francia szövetségről leválasszák és megelőzzék azt a sok bajt, ami az egész birodalomra háramlik, ha lázadásban maradt volna. Másrészt jó alkalom volt arra is, hogy Magyarországot, amely az elvesztés határán volt, megsegítsék és a török tudomására hozzák, hogy mennyire nem bízhatnak meg a francia király szavában, hiszen az egyik szövetségese már feladta lázadását és visszatért Habsburg szolgálatba. Szintén nem vesszi jó néven, hogy a császár szóvá tette, hogy Magyarországon fővezérré nevezte ki a herceget, hiszen a birodalmi segély nagyon lassan jött és jóval kevesebb, mint amire számított. A cseh ügyek miatt se Miksát, se Ferdinánd fiát nem nevezhette ki, ő sem mehetett oda személyesen és ezért esett a választás Móricra. A herceg szívesen vállalta és hívószavára a birodalomból jöttek a katonák, így ezáltal sikerült az oszmánok diuhét megfékezni, akik akkor Egert ostromolták. Ráadásul azt hitték, hogy a herceg a császár ellensége. De mivel serege túlságosan kicsi volt, 4000 fő szemben az oszmánok 100.000 fős seregével,⁸⁶ nem vállaltak csatát. A herceg mindenben engedelmesen viselkedett, bár a zsoldosok okoztak károkat az ország lakosainak.

Miksa továbbra is nagyon gyenge, még a lovaglásban is nagyon hamar kifárad, így nem tud a császárhoz menni. Arra sincs mód, hogy Prágába küldje, hogy a cseh diétát tartsa meg. Ferdinánd főherceg másik fiát kérte meg, hogy tartsa meg a diétát.

A tanácsosok úgy tűnik, hogy nem a valósággal megegyező beszámolót adtak Máriának, hanem azzal pontosan ellentétet.

---

86 Az 57. számú levélben 30.000 főről tudósított Ferdinánd.

Katalin lánya hozományáért Innsbruckba küldetett. A Móriccal vívott háború során sok mindent elloptak a várból.

Don Fernando por la gracia de dios Rey de Romanos,
de Hungria y de Bohemia etc.

Venerable licenciado Gamiz amado nuestro a 14 del pasado os mandamos scrivir lo que avreys visto despues hemos estado sperando letras vuestras para tener aviso de las cosas de alla y principalmente de la llegada del Emperador mi señor a esta villa y de su salud y assi estavamos con alguna pena de la tardança dellas hasta el ultimo del pasado que llegaron las XVI del mesmo con que avemos holgado mucho por las buenas nuevas que nos scrivis de la salud y buen ser de Su Majestad y de las serenissimas reynas mis hermanas que no han podido ser mejores y luego dos dias adelante llego el criado de la reyna mi hija con las cartas de 19 del pasado que con el enbiastes y hemos visto la vuestra que contenia el duplicado de la XVI y lo que pasastes con la serenissima reyna Maria nuestra hermana y no dudamos que de todo lo que os dixo que de la mayor parte della haya sido sabidor Su Majestad y aunque vos le respondistes verdadera y sustancialmente a mucho dello todavia se respondera en esta a todo para que con mas fundamento podays satisfacer a Su Serenidad y sepa lo que en cada cosa ha avido para que no nos ponga culpa de lo pasado pues no la tenemos ni tan poco al rey Maximilano mi hijo y quan a la opinion y pensamiento que tiene la mayor parte de las cosas que han sucedido sea por pensar⁸⁷ *por los principes del Imperio y de la Christiandad que entre Su Magestad y mi aya disension* no queremos decir que no puedan tener este concepto y sospecha pero sabemos que por nuestra parte nunca se ha faltado causa ni ocasion a pensarlo pues *siempre en todo lo que hemos podido hemos mostrado el amor y obediencia que a Su Magestad tenemos y somos obligado sin exceder ny aun con el pensamiento y sy su serenidad piensa que la platica de Augusta que plugiera a dios nunca hubiera avido aya sido causa de alguna alteracion de nuestra parte* le osamos asegurar con toda la verdad que jamas hemos hablado ny escrito en contrario de aquella materia a ninguno de los principes del imperio ny tratandolo con ellos ny con otra persona directe ny indirectamente sino executandolo como Su Majestad lo mando y quiso y tenemos por cierto que la dicha platica no aya sido la

---

87 Innentől két és fél oldalon keresztül titkosírás, amelyet néha szakít meg a nem kódolt szöveg. A lap oldalán más kézzel a titkosírás megfejtése (a szövegben kurzívban).

menor causa de *lo acaecido como lo diximos a Su Magestad y a ella de lo que se puede acordar y de manera que no fuemos dado ocasion a que se tenga semejante opinion y sospecha* y dios sabe quanto nos pesa y duele que la aya no solamente por los inconvenientes que como Su Serenidad dize an sucedido y pueden suceder della, pero aunque aquellos faltasen por ser cosa dura de razon que *por nuestra parte se hiziese alguna de lo que Su Magestad pudiesse recibir descontentamiento pues no pretendemos ninguna cosa mal que scrivirle y agradarle y assi con este zelo principalmente de su servicio y por lo que viamos que importava y convenia al bien publico*, despues de averle avisado el año pasado de las tramas que en el imperio andavan para que mandasse poner el remedio que convenia luego a los principios que lo pudiera hazer con poco trabajo y costa dexamos parte de los negocios que entre manos teniamos del Reyno de Hungria en la dieta de Posonio sin dar cabo y conclusion en ellos fuimos por su orden y mandado a Linz a tratar con el duque Mauricio⁸⁸ la paz y concordia para reducirle a su servicio en lo qual hicimos todo lo ultimo de potencia y con la conclusión que ally se tomo fuimos a Ynsprug⁸⁹ a comunicalla a Su Magestad *y ofrecerle toda la ayuda que pudiessemos y nos fuese posible para el castigo del dicho duque y los otros rebeldes si quisiessse proceder contra ellos como Su Magestad bien sabe, y entretuvimos por su servicio en Tirol XXX banderas de ynfanteria a nuestra costa que no fue poca y dimos a Su Magestad los cavallos que teniamos hechos para enviar a Hungria que ellos y la infanteria nos hizieron gran falta* como se puede bien considerar pues por carecer de tanta gente se dexo de proveer lo de Hungria y sucedieron las cosas tan contrariamente como sucedieron *lo qual no hiziera sy aquella gente con la de mas que aya pudiesse baxar alla con tiempo y juntamente con ello le prestamos nuestra artilleria y dineros para levantar cavallos y gastadores que tambien se le enviaron de aquel Reyno*⁹⁰ aun hasta agora estan por pagar segun de todo tenenys noticia y sucediendo lo de Ynsprug *le acompañamos hasta Lienz en aquella trabajoso camino sintiendo el que Su Magestad pasava y en nuestro despues tornamos a Passao*⁹¹ a tratar con el dicho duque y todo quanto ally se hizo fue presente mos de Rae y el doctor Celt⁹² su vicecanciller y los embaxadores de los principes del Imperio y consultado primeramente con Su Magestad y no contentandonos con hacerlo por medio de cartas ny de terceras personas tornamos por la posta a

---

88 Szász Móric herceg (1521–1553).

89 Innsbruck.

90 Magyar Királyság.

91 Passau.

92 Seld vicecancellár.

*Vilaco*⁹³ a dar relacion de todo a Su Magestad y saber su determinada voluntad mediante la qual y pidiendolo con grande instancia los principes todos se conchuyo lo de alli y segun nuestro juizio y de todos los que dessean el servicio de Su Magestad no le recibio pequeño en ello pues quitamos al dicho duque y a sus secazes con la gente tenian del Rey de Francia y a este fin principalmente le recibimos en el nuestro considerandolo ya que no la pudiesemos aver toda como no la huvimos la quitamos totalmente al dicho rey como lo hezimos sin lo qual se puede bien considerar el trabajo y aprieto en que Su Magestad se viera en la empresa que llevaba por que quedando Mauricio en pie contra Su Magestad el marques Alberto⁹⁴ no se concertara con el y oviera sin dubda avido mucho peligro en la jornada de manera que se puede bien considerar sy hemos dado ocasion para que de nuestras obras se sospeche que tengamos el animo dividido ny apartado de Su Magestad ni de su servicio.

Quanto a lo que le parece que el rey mi hijo diviera de aver ydo a Ynsprug a visitar a Su Magestad al tiempo que se començo el movimiento su bien lo quiere considerar era bien escusado yendo yo mesmo pues para qualquiera cosa que se hubiera de hazer o hizo en su servicio ymportava mas nuestra persona que la suya y yendo yo se podra y pudo el escusar quanto mas que en todo aquel tiempo esta claro y manifiesto que estaba tan malo que se tuvo mucha duda de su vida por que lo tomava su enfermedad tan rezio y tan a menudo que aun alguna vez que salia por recrearse entre las puentes bolvia casi sin fuerças ni aliendo, visto que hiziera puesto en largo camino allende que le teniamos dado cargo del gobierno y provision de las cosas de Hungria y Austria al tiempo de nuestra ausencia que estavan en gran trabajo y aprieto como a todos es notorio y aviendo faltado el en aquella coyuntura fuera todo en perdicion porque faltaran las voluntades a los hungaros y a los alemanes y lo dexaran perder y y con todo estos inconvenientes y dificultades aviendole scrito depasaron que Su Magestad se queria poner al campo para saber si estaba para yr a serville en aquella guerra. Nos respondio que sy le davamos licencia yria de muy buena gana a servirle en ella y hallarse con el pero como supimos el peligro y debilidad de su persona no se la quesymos dar ni fuimos tan curioso que enbiasemos su letra a Su Magestad para que le constase de su buena voluntad y deseo por parecernos no ser menester no sabiendo la sospecha y calumnia de los que tienen menos buenas yntenciones que devian por que siempre ymos con la verdad por guia.

---

93 Villach.

94 Albrecht II. Alcibiades von Brandenburg-Kulmbach (1522–1557).

Quanto a lo que dize maravillarse que tomamos en nuestro servicio al dicho duque ya esta en parte respondido lo fue por quitallo al rey de Francia principalmente y por escusar los grandissimos males y daños que con el imperio hubiera si el quedara en su rebelión y desobediencia juntamente con los que le seguian y otros que por ventura se le pudiesen a llegar despues dello por socorrer las cosas de Hungria que estaba muy al canto de perderse y tambien por dar a entender a los turcos lo poco que devian fiar en las palabras y promesas del rey de Francia viendo que aquel principe que el les avia hecho entender que estaba por el contra Su Magestad era ya reducido en su gracia y yva contra ellos que a nuestro parecer no era cosa de poco momento y consideracion, tampoco ay que reprehendernos aver embiado por superior en Hungria al dicho duque elector/ o al archiduque Maximiliano/ o a Fernando mis hijos y no a mi hijo y no al dicho duque⁹⁵ la causa principal fue la gran falta de gente que hubo assi por la rota que dieron los turcos a los nuestros como por avernos faltado al tiempo la ayuda que speravamos del Ymperio la qual no podimos parar tan presto ni fue tanta como pensavamos a tener la que contenia yo estaba determinado de yr en persona alla proviendo que no podia ser sin manifiesto peligro cesso nuestra yda y por consiguiente la del rey mi hijo y Fernando era forçosamente negocio en Bohemia por muchas causas y respetos y assi se tomo por menor inconveniente que baxasse alla el dicho duque y el lo acepto de muy buena voluntad y sigo todo lo que pudo que fue estar con el exercito en la parte que le mandamos para reprimir la furia y impetu de los turcos que a la sazón estaban sobre Agría⁹⁶ tuviendolos en cuidado y sospecha de ver que baxava gente del imperio cuya voz y fama era de mucha mas y principalmente el dicho duque que pensaban ser contrario y enemigo de Su Magestad y si le mandamos pasar mas adelante lo queria hazer pero vimos que no solamente no podia ofender los enemigos por la poca gente que tenia no era la 4 mil parte que la dellos que segun la comun opinion llegaba a cien mil y algunos los hazian mucho mas pero que se perdiera sy se afrontara con ellos y con el no solamente Hungria pero Austria tambien de manera que en todo obedecio lo que se le mando y sy su gente hizo daño ya sabeys que es usança de la gente de guerra dondequiera que esta y para ello ayudo el invierno por que para guardarse del frio hazian mas mal del que fuera razon y asy murieron muchos del.

Quanto a la yda alla que a Su Serenidad le parece que mi hijo devia hazer para visitar a Su Majestad y deshacer la sospecha que se tenia del le podeys decir por cierto que aunque ya esta mejor esta todavia tan flaco y debil que seria imposible no

---

95 Eredeti forrásban áthúzva!

96 Eger.

quedarse en el camino lo qual hemos visto por experiencia porque si alguna vez sale al campo que con ser la cosa que mas le deleyta lo dexa de hazer hartas veces por no se hallar para ello se cansa luego y buelve muy presto a casa y aun buscando algun traneo por fatigarle el cavallo y en unas justas que aca ha avido que entro dos vezes nunca pudo correr dentro a seys carreras arriba y con este temor aunque le queriamos enviar a Praga a tener el dieta de aquel reyno que importava mucho por no aver dado lugar los negocios de aca que fuese nuestra persona ni lo osamos hazer y fue menester dar el cargo della al archiduque mi hijo que la he tenido assi que podra donsiderar Su Serenidad como podria cumplir tan luenga jornada estando en tales terminos la qual puede tener por cierto que el no rechazaria ny yo le dexaria de mandar syno viesse el ynconveniente e ynposibilidad que para ello ay.

A lo que dize de *los consejeros* no ay que responder sino que si Su Serenidad se hallase aca presente podria claramente conocer que no le han hecho verdadera relacion y que es muy al contrario de aquello lo que ay.

Lo que dize averle dicho Su Magestad del criado que la reyna mi hija⁹⁷ embio a Ynsprug⁹⁸ a procurar la paga de su dote no fue cosa movida entonces pues sabe Su Magestad que se trato desde que ella estuvo ally con el y se hazia por mas provecho della porque teniamos algunas piezas que era furtado en penarse por la necessarydad de la guerra. Deseavamos que las hubiese oir que sacara dellas con los dineros de su dote harto mas que lo que Su Magestad le da por el mientras no se lo paga y no se le embio alla el dicho criado con amino de molestarle sino para que si Su Magestad tenia comodidad y aparejo para ello lo hiziese por el provecho de la reyna y sino como no se hizo de manera que fue harto liviana causa para se enojar y quexar della.

Las otras cosas que nos scrivistes de nuevas holgamos de entender y principalmente la buena sperança que se tenia del servicio que estos estados harian a Su Magestad que sera harto bueno aunque nos desplaze mucho el descontentamiento que dezis aver generalmente en todos y no condernia averlo en estos tiempos.

Aviendo tantas cosas tan ynportantes que negociar con Su Magestad y viendo la dificultad y largura que ay en ellas requeriendo ser despechadas con mas presteza de la que allase y tambien por comunicarle algunas otras hemos acordado de enbiar alla a Rodrigo de Guzman para las tratar y negociar con Su Magestad y se buelva presto y lleva ynstrucion muy amplia de todo en frances como entendereys del y

---

97 Erzsébet lánya halálát követően (1545) 1553-ban Jagelló Ágost Zsigmond Katalin lányát vette el feleségül.

98 Innsbruck.

para todo lo que huviere de hazer le asistireys y ayudareis quanto fuere necesidad.
De Gratz 4 de março 1553.

El rey

Juan de Castillejo

Verso:

Al venerable amado nuestro, el licenciado Juan Alonso de Gamiz de nuestro consejo a cerca de la Majestad Cesarea.

1553

del rey mi señor de Gratz 4 de março 1553
recibida con el señor Rodrigo de Guzman
respondida a XIX.

Jelzete: AGS, Estado Alemania, leg. 641bis. fol. 147.

64.

I. Ferdinánd Juan Alonso de Gámizhoz.

Graz, 1553. március 24.

Megérkezett a lengyel király követe és beszámolt arról, hogy a moszkvai nagyherceg király akar lenni, ez ügyben a követ kéri a császár támogatását.⁹⁹ Gámiz közvetítse a császárnak, hogy V. Károly egyértelműen tagadja meg a moszkvai nagyherceg kérését, mert az káros a lengyelek számára.

A töröktől is érkezett egy követ a budai pasa menlevelével, hogy Ferdinánd indítsa el követét Konstantinápolyba.

Jelzete: AGS, Estado Alemania, leg. 641bis. fol. 149.

---

⁹⁹ IV. Retteget Iván (1530–1584), 1547-től cár.

65.

I. Ferdinánd Juan Alonso de Gámizhoz.

Sopron, 1553. április 27.

Örült a válasznak, amit a lengyel követ kapott, miszerint a lengyelek mellett áll ki a császár és nem támogatja a moszkvai nagyherceg kérését. Szombaton megérkezett Sopronba és megnyitotta a magyar országgyűlést. Kedden felolvasták a proposíciókat. Sürgeti, hogy a császár fizesse ki Ferdinándnak a függőben lévő adósságokat.

Jelzete: AGS, Estado Alemania, leg. 641bis. fol. 151.

66.

I. Ferdinánd Juan Alonso de Gámizhoz.

Sopron, 1553. május 9.

Megérkeztek hozzá a Cheb (Eger) városában tartott cseh diéta küldöttei. A soproni országgyűlést még nem fejezte be.

Jelzete: AGS, Estado Alemania, leg. 641bis. fol. 152.

67.

I. Ferdinánd Juan Alonso de Gámizhoz.

Bécs, 1553. június 22.

Megszületett Miksa cseh király Ernő nevű fia. Erről részletesen tájékoztatja a császárt, nővéreit és Gámizt Castillejo későbbi levelében. Megkapta a konstanzi diéta összehívásáról szóló értesítést. Később ő is csatlakozik a császárhoz. A lengyel király kérelmezi, hogy Ferdinánd támogassa őt abban, hogy a császár ne hagyja, hogy az anyja, Bona Sforza az itáliai Bari hercegségét kisajátítsa. Mint az egyetlen jogos örökös, őt illeti meg és Ferdinánd külön kéri, hogy ezt az ügyet úgy kezelje a császár, hogy ki ne derüljön, hogy az anyakirályné fia húzódik meg a háttérben és emiatt nehogy ellene forduljon.

Visszatértek a portára küldött követek a szultán válaszával. Érdemes lenne egy törökellenes szövetség érdekében a perzsa sahhal tárgyalásokat kezdeményezni a portugálokön keresztül.

A szülést követően Miksa felesége jól van és a gyermek a keresztségben az Ernő nevet kapta.

Don Fernando por la gracia de Dios Rey de Romanos,
de Hungría y de Bohemia etc.

Venerable licenciado Gamiz amado nuestro a XII y XIII deste scrivimos al emperador mi señor y a vos y a los XV plugo a nuestro señor de alumbrar de un hijo¹⁰⁰ a la reyna de Bohemia mi hija de que dimos aviso luego a Su Majestad por una carta de nuestra mano y por la de secretario a las serenissimas reynas mi hermanas y mandamos al secretario Castillejo os lo scriviessse el a vos como lo hizo despues recibimos vuestra carta de 4 y las dos de Su Majestad para mi y para la cibdad de Constancia¹⁰¹ de llamamiento para la dieta a que no ay que decir sino que aguardaremos a entender quando a Su Majestad partira para venir a ella y ordenar conforme a ello lo que devamos hazer de la salud y buen ser de Su Majestad hemos avido singular placer y assi mesmo holgado con las nuevas y la buena sperança que della se tenia en virtud de la qual estamos aguardando cada ora a entender que seria tomado.

Al presente scrivimos a Su Majestad en favor del rey de Polonia supplicandole que en caso que la reyna Bona su madre quisiessse disponer del ducado de Barry¹⁰² por otra via y privar de consentimiento para ello pues el dicho rey es su unico heredero a quien viene de derecho y recibiria grandissimo agravio y sin justicia si se le quitasse como Su Majestad puede muy bien considerar y mas largamente le scrivimos en nuestra carta y vereys por la copia della pero conviene y es necesario el secreto desta nuestra intervencion porque la reyna no venga a saberlo y se yndigne y exaspere contra el rey su hijo por aver la procurado y assi lo guardareys y encargareys de nuestra parte a los ministros de Su Majestad que tan bien lo guarden.

Assi mesmo scrivimos a Su Majestad dandole aviso de la venida de los embajadores que avian ydo al turco por el reyno de Transilvania y de la respuesta que traen cerca de lo que a cargo llevaron y juntamente de la inteligencia y platica que parece que Su Majestad podria y devria tener con el Sophy¹⁰³ para contra el

---

100 Habsburg Ernő (1553. június 15, Bécs – 1595. február 12, Brüsszel.) Habsburg Mária és Habsburg Miksa negyedik gyermeke. 1594-ben II. Fülöp a spanyol Németalföld kormányzójává nevezte ki.

101 Konstanz.

102 Bari hercegség.

turco que seria facil por la via de Portugal y de grandisima importancia para las cosas de Su Majestad y para las nuestras segun le scrivimos y vereys por la copia.

Lo que de aca se puede decir al presente es que la reyna mi hija queda buena a dios gracias y el niño también el qual se ha ya baptizado y se llame Ernesto. De Viena 22 de junio de 1553.

El Rey

Juan de Castillejo

Verso:

Al venerable amado nuestro el licenciado Juan Alonso de Gamiz de nuestro consejo acerca de la Majestad Cesarea.

1553 Viena

Del rey de mi señor de 22 junio. Respondida a IX de julio.

Jelzete: AGS, Estado Alemania, leg. 641bis. fol. 155.

68.

I. Ferdinánd Juan Alonso de Gámizhoz.

Bécs, 1556. január 8.

Megkapta levelét, amiben beszámolt a regensburgi birodalmi gyűlésről, a birodalmi és francia foglyokról. Bízik benne, hogy a császár sikeresen megoldja az ügyet.

Holnap reggel Pozsonyba megy, hogy megtartsa a magyar országgyűlést. Miután azt lezárta, siet Regensburgba. Egy emlékeztetőt ír neki egy bizonyos könyvről, amit ő szeretne megkapni. Gámiz igyekezzen megszerezni a könyvet, két másik kötettel egyetemben.

Post data: Megkapta Gaztelu titkár levelét, hogy mit tettek a foglyok kiváltása érdekében. A francia által tett vallomás nagyon hitelesnek tűnik és a franciák valóban nem akarják megakasztani a fegyverszünetet, amit a Portával Ferdinánd kötne és igen előrehaladott állapotban van.¹⁰⁴ Ezért kéri, hogy fejezzék be a foglyok szabadon engedésére vonatkozó tárgyalásokat a franciákkal és várják meg a végre-

---

103 Tahmasp perzsa sah (1514–1576), 1524-től uralkodott.

104 Utalás Ogier Qhiselin de Busbecq lovag és Verancsics Antal portai tárgyalásaira.

hajtását, míg Gaztelu nem fejezi be a dolgát. A császár nem akarja, hogy addig lezáruljon a franciákkal a fegyverszüneti tárgyalás,¹⁰⁵ amíg Ferdinánd ezen keresztül nem köt fegyverszünetet a törökkel. Gámiz tájékoztassa a részletekről II. Fülöpöt is, és kérje jóakarátát és támogatását.

Don Fernando por la gracia de Dios Rey de Romanos,
de Hungria y de Bohemia etc.

Venerable licenciado Gamiz amado nuestro despues que a ultimo del pasado hos mandamos scrivir ultimamente lo que por nuestra carta avreis visto quando esta llegue hemos recibido la vuestra del XXII del mesmo y holgado de entender lo que por ella dezis en special en dos puntos tocantes a la dicha dieta de Ratisbona¹⁰⁶ y de los prisioneros imperiales y franceses cerca de lo qual no tenemos que decir al presente hasta entender otra particularidad, mas de que speramos que en ambas cosas se resolviera el emperador mi señor conforme a lo que tenemos scripto pues lo uno toca a Su Majestad no menos que a my y lo otro nos parece mas que razonable y justo que assy lo haga pues podria redundar dello mucho beneficio y utilidad a todo lo de aca specialmente no pasando perjuicio a Su Majestad ni siguiendosele dello costa ni ynterese alguno.

Mañana con la ayuda de dios partiremos para Posonio a tener la dieta de Hungria que ally tenemos convocada en la qual nos daremos toda la prissa que pudieremos por la necesidad que tenemos de hallarnos en otras partes antes de yr a Ratisbona en que no nos faltaran trabajos.

Una memoria se hos enbia con esta cierto libro que desseamos aver y se hallara en estas partes segun hemos entendido procurareis ynbiarnoslo con la primera stafeta y juntamente con el otros dos cuerpos o uno del mesmo libro si fuere posible, o no lo siendo por el peso y embaraço dellos con otra la primera que se offerzca de Viena a VIII de enero 1556.

Post data hemos recibido letras del secretario Gaztelu¹⁰⁷ en que nos da aviso de lo que ultimamente avia tratado y alcançava el negocio tocante a la proposicion que se le avia hecho del rescate de los dichos prisioneros sobre que nos scrivio lo que aveis visto por la copia que dello teneis y por parecernos digno de la noticia de Su

105 1556. február 6-án Vaucellesben ideiglenes fegyverszünetet kötött II. Henrik és V. Károly.

106 Regensburg.

107 Martin de Gaztelu, V. Károly hú titkára, aki a Yuste kolostorba is elkísérte a hatalomról lemondó császárt.

Majestad lo que agora nos scrive, nos ha parecido mandar que se hos embie copia dello para que se la mostreis supplicandole que pues claramente debe tener mas fundamento este negocio de lo que algunos piensas y lo que aquel frances se ha dexado decir parece verisimile y se colige dello que a causa de auerse puesto esta negociacion en platica y estar tan adelante el remate y conclusion della no querran seguir franceses el camino que avian tomado por medio del turco y por consequiente se effectuara a causa desto la tregua que conmigo se pretende hacer, quiera mandar suspender la conclusion del tratado de la libertad de los prisioneros o no siendo aun a tiempo de poderse haver esta si por ventura fuesse hecha como lo podra ser a lo mismos que la execucion della se diferiese hasta que viessemos lo que el dicho Gaztelu acavaria con el que esta materia le propuso y aquel con los que en ella le hablaron ya que maqnifiesta y claramente nos quisiesse dar entender a franceses que no quiere Su Majestad que se effectue este negocio sin que obtengamos por medio dellos la dicha tregua con el turco como si quieramos que se diese y aun nos parece el verdadero y mejor camino siendo Su Majestad servido para necesitallos a que procuren la dicha tregua como speramos se podria obtener por este medio, de todo lo qual dareys assy mesmo parte al Serenisimo Rey principe nuestro sobrino,¹⁰⁸ pediendole de la nuestra con toda instancia su buena yntercesion para que aya efecto lo que pedimos forçado de la necesidad en que nos hallamos que es la que Su Alteza puede considerar que como la veamos al ojo y el peligro en que todo lo de aca esta tan yminente y manifiesto y tan lexos el remedio dello hechamos mano deste como lo suele hazer el que va a negarse de qual quiera carca o rrama que puede aver presciendole que aquello lo a de salvar no porque tengamos en este solo firme sperança sino por no ver ni aun lexos otro alguno mejor que este por lo qual querriamos que no se negligiese la speriençia de el pues se puede hazer sin ynterese alguno de Su Majestad y Alteza quanto mas que podria nuestro señor hazer que fuesse muy bueno este medio y tanto mas deseamos que lo sea y nos seria mas agradable quanto con menos pesadumbre de Su Majestad y Alteza se consiguiesse efecto de nuestro yntento que dios nos es testigo quanto sentimos darselo, pero nuestras necesidades nos construyen a ello y desailian acerca de Su Majestad y Alteza.

El Rey

Alonso de Gamiz

---

¹⁰⁸ II. Fülöp (1527–1598).

Verso:

Al venerable amado nuestro el licenciado Juan Alonso de Gamiz de nuestro consejo a cerca de la Majestad Cesarea.

1556

Del rey mi señor de 8 de henero a los 21 del dicho.
respondida a 26 del dicho.

Jelzete: AGS, Estado Alemania, leg. 641bis. fol. 182.

69.

I. Ferdinánd Juan Alonso de Gámizhoz.

Pozsony, 1556. január 23.

Szomorúan olvasta, hogy a császár mennyire szenved a köszvénytől.

Bízik benne, hogy Granvelle püspök elérte a császárnál, hogy a következő regensburgi birodalmi gyűlés kapcsán írjon a választófejedelmeknek. Jól tette, hogy Ferdinánd nevében meglátogatta Magyarországi (Habsburg) Máriát, II. Le-onórárt és Dániai Krisztinát, Lotharingia hercegnőjét.

Tájékoztatja Károlyt, hogy mit írt Henrik Brunswick hercege, továbbítja a levelet. Tartás titokban a tartalmát. Hasonló módon továbbítja a Frank liga tagjainak levelét, hogy az utolsó augsburgi birodalmi gyűlésen hozott döntések ellenére nem tudják érvénybe léptetni Brandenburgi Albert Alkibiádész őrgrófjavaira vonatkozó passzusokat.

Miután Bécsből elindult, másnap Pozsonyba érkezett és délután már megkezdték a proposíciók bemutatását. A legnagyobb örömeire szolgált, hogy ma a magyar rendek minden jobbágy után 2 magyar forint adót szavaztak meg, az egyiket Szent János napján (június 24.), míg a másikat Mindenszentek napján (november 1.) fizetik ki. A múlt évi adóból fennmaradó részt a megtisztulás napjára (január 22.) kifizetik. Ezenkívül megszavazták, hogy minden vazallus, aki legalább 1000 forinttal bír és legalább 100 vazallusa van, kötelezően fenntart 10–10 lovast és gyalogost, illetve ezenfelül ő maga is szolgál a háborúban, ha Ferdinánd, vagy bármelyik leszármazotta szintén táborba száll. Ha az uralkodó, vagy fiai nem szállnak harcba, akkor három–három lovast és gyalogost állítanak ki és ők Nádasdy Tamás nádor alatt szolgálnak. Minden három nemes, akinek nincs alattvalója, közösen egy lovast állít ki. Bebek Ferencet egyhangúlag proskribálták. Holnapután, szombaton visszatér Bécsbe.

Ugyan még nem válaszolt II. Fülöp levelére Bernardo de Aldana kapcsán, szándékában áll teljesíteni kérését és a rendek elé tárta a mostani gyűlésen, hogy megóhajt bocsátani a tábornesternek. Elfogadták és Ferdinánd elrendelte szabadon engedését.

Erdélyben szintén gyűlést tartottak és megegyeztek arról, hogy Ferdinánd egyezséget köt Szapolyai János fiával, János Zsigmonddal és visszatérnek a hűségére. Követséget küldenek hozzá, hogy járuljon hozzá. Hasonló módon értesítették a moldvai, havasalföldi fejedelmeket és Petrovics Pétert.

A tiroli koczikészítők újból kérelmezték Ferdinándtól, hogy fizessék ki őket. Kérje Gámiz II. Fülöpöt, hogy teljesítse a kérésüket.

Don Fernando por la gracia de Dios Rey de Romanos,
de Hungría y de Bohemia etc.

Venerable licenciado Gamiz amado nuestro despues que a VIII del presente hos mandamos últimamente scriver avisandohos de nuestra partida de Viena para esta ciudad y lo demás que nuestra carta avreis visto hemos recibido las vuestras de XXIX del pasado y V deste y nos ha desplazido quanto sea razon entender por la ultima la yndispusicion de gota con que el emperador mi señor quedaba y los otros humores que scrivis en ambas dignos de mucha consideracion y de tener su subcesso y sy nuestro señor no pone Su Majestad misericordiosa en ellos, a el plega ponella como conviene y desseamos y dar a Su Majestad la salud que su pueblo xpiano ha menester.

Con el officio que en vuestra carta de XXIX scrivis hizisteis con el obispo de Arras para que Su Majestad se resolviese en lo que devia mandar scriver a los electores y principes de Alemaña cerca de la futura dieta de Ratisbone speramos se avra hecho para agora o quando esta recibais y assy no tenemos que decir cerca dello mas de que somos cierto que de la que lo conocemos por un buen ministro y criado de Su Majestad y zeloso del servicio de dios y suyo.

Hizistes bien en visitar de nuestra parte a la Xpianissima y Serenisima Reyna y Duquesa de Lorena nuestras hermanas y sobrina¹⁰⁹ y dalles los buenos a nustos pues fue justo y debido officio en el qual y en otros semejantes nos hemos descuidado y descuidares con Vos remitiéndolos a vuestra discrecion.

---

109 Magyarországi (Habsburg) Mária, Habsburg Leonóra, II. Henrik felesége, illetve Dániai (Oldenburg) Krisztina, I. Ferenc lotharinigia herceg felesége.

A Su Majestad scrivimos al presente las que aqui van con esta en aleman dandole aviso de lo que el duque Henrrich de Bransuich nos ha scripto ultimamente pareciendonos digno de su noticia, darleheis la dicha carta supplicandole mande guardar secreto lo que en ella se contiene pues podría perjudicar lo contrario haziendose, scrivimosle assy mesmo en ella lo que ultimamente nos han scripto los de la liga de Franconia que como sabeis son los dos obispos de Vierturg y Pamperg y la ciudad de Nuremberg cerca de la dificultad que ay para no poderse ponerse en execucion lo que en la ultima dieta que en Augusta tuvimos determinamos tocante a los vienes del marques Alberto a causa de no querer aceptar el deposito dellos el baron de Liminburg en quien se avia de hazer para que Su Majestad determine y mande han dado aviso dello a Su Majestad lo avra mandado proveer como conviene.

Nuestra llegada aqui fue otro dia que de Viena partimos a comer y a la tarde se hizo la proposicion desta dicha dieta y oy a dios gracias el receso della y tan a nuestro contento quanto podíamos desear, han nos concedido de servicio dos florines hungaros por cada villano a pagar el uno para San Joan y el otro para el dia de Todos Sanctos allende de otro que nos han de dar para este dia de la Purificacion que se nos devia del servicio del año pasado, va nos cada servicio por cada vasallo que tiene mil florin de Hungria y de cada cien vasallos que tenga es obligado a entretener y pagar diez cavallos y diez infantes y allende desto servir con su persona en la guerra allandose pero en ella la nuestra o la de algun nuestro hijo y en caso que ninguno dellos vaya a ella pagaran tres infantes y tres cavallos y no por esto dexaran de servir ellos con sus personas debaxo del gobierno de Tomas Nadasdy nuestro palatino en este reino,¹¹⁰ entre tres gentiles hombres o nobles que no tienen vasallos pagaran assy mesmo un cavallo en esta guerra, hemos scripto y declarado por rebelde al Bebech¹¹¹ en unanimidad y conformidad de todo el reino lo qual todo concluido con algunas otras menudencias pensamos mediante la ayuda de nuestro señor partir de aqui despues de mañana savado a buena hora por poder llegar a Viena el mismo dia a la tarde.

Al serenissimo rey principe nuestro sobrino¹¹² direis de nuestra parte que aunque no hemos respondido a las cartas que Su Alteza nos ha scripto en favor del

---

110 Nadasdy Tamás 1554. április 15-től töltötte be a régóta megüresedett nádori tisztséget.

111 Bebek Ferenc 1526 után sokszor váltott pártot Szapolyai János és I. Ferdinánd királyok oldalán. 1554-ben Izabella királyné oldalára állt, ennek következtében I. Ferdinánd száműzetésre ítélte. Izabella királynő szolgálatában fegyveresen támadt a Habsburg birtokban lévő Szepességre, majd Izabellával is összeveszett. Ezt követően Isztambulba ment, hogy a szultánnak felajánlja Erdélyt. Szulejmán kinevezte őt erdélyi vajdának. A visszatérő Bebeket Izabella 1558-ban kivégeztette.

112 II. Fülöp.

maestre de campo Bernardo de Aldana no nos ha faltado la voluntad de hazer lo que por ellas nos ha pedido ni cuidado de lo tratar y proponer a su tiempo a estos estados, lo qual hemos differido hasta esta dieta por poderlo mejor hazer como se a hecho a dios gracias y concluido oy en este dia con los stados della, los quales se han mostrados muy propicios en ello aviendo entendido la instancia con que Su Alteza lo demandava y la voluntad que teniamos de condescender a su petición y ruego, como lo haremos en todo lo que en nuestra mano fuere, y assy lo hemos mandado dar libertad y la terna para hazer de sy lo que quisiere y Su Alteza a quien debe las gracias della fuere servido mandarle.

De Transilvania hemos tenido aviso que los stados de aquel reyno avian tenido una dieta en el y concluido en ella que nos deviesemos acordar y componer con el hijo del rey Joan pues no allavan otro mas para defenderse del pelguro en que se vian si este no y que con la resolución avian despachado sus embaxadores que vienen a camino para suplicarnos umilmente condescendiessemos en esto en que tanto les va del qual han dado aviso a los moldavos, valacos y a Petro Vich¹¹³ para que atento esto su deliberacion y proposito ellos se abstubiesen de les hazer injuria ni daño alguno de lo qual dareis aviso a Su Majestad y Alteza pues es bien lo entiendan siquiera para que sepan y consideren el trabajo en que estamos.

Estos pobres carreteros de Tirol, vasallos nuestros han hecho nueva instancia que los favorezcamos para que sean pagados de lo que tan justamente se les debe pedirloheis a Su Alteza de nuestra parte con toda instancia pues tanta razon ay para que antes de agora se oviese hecho. De Posenio 23 de enero 1556.

El Rey

Alonso de Gamiz

Verso:

Al venerable amado nuestro el licenciado Juan Alonso de Gamiz de nuestro consejo a cerca de la Majestad Cesarea.

1556

Del rey mi señor de 23 de henero a los 3 de hebrero.
respondida a los 8 de hebrero.

Jelzete: AGS, Estado Alemania, leg. 641bis. fol. 183.
